

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:04.06.2023 ✓Accepted/Kabul:28.12.2023

DOI:10.30794/pausbed.1309501

Research Article/Araştırma Makalesi

Ünal, S. (2024). "Yabancıya Yönelik Merakın Niyetlenilmemiş Sonuçları: Afrika Kökenli Siyahi Öğrenciler ve Irksal Temelli Mikro Saldırganlıklar", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 60, Denizli, ss. 295-319.

YABANCIYA YÖNELİK MERAKIN NİYETLENİLMEMİŞ SONUÇLARI: AFRİKA KÖKENLİ SİYAHİ ÖĞRENCİLER VE IRKSAL TEMELLİ MİKRO SALDIRGANLIKLAR

Serdar ÜNAL*

Öz

Türkiye’de yükseköğrenim düzeyinde yabancı uyruklu öğrenciler geldikleri ülkeler bakımından çeşitlilik göstermektedir. Çalışmada yabancıyla karşılaşmalar anlamında daha az tecrübesi olan orta ölçekli bir kent olarak kabul edilen Aydın ilinde lisans eğitimi görmekte olan Afrika kökenli siyah tenli yabancı öğrenciler hedef alınmıştır. Mikro saldırganlık(lar) genellikle bilinçsizce, niyetlenilmemiş ve örtük bir şekilde yapılan ama bazen bilinçli ya da niyetlenilmiş olarak da yapılabilen küçümseyici, aşağılayıcı, kaba sözler ya da önemsemez bakışlar, jestler ve tonlar biçiminde açığa çıkar. Bu nedenle, çalışmada Afrika kökenli siyah tenli yabancı öğrencilerin yerel halkın kasıtlı, niyetlenilmemiş ya da niyetlenilmemiş eylemlerinin sonucunda açığa çıkabilen irksal temelli mikro saldırgan ayrımcı davranışlara maruz kalma durumları mikro yorumlayıcı anlayışa uygun olarak nitel araştırma deseni temelinde anlaşılmasına ve keşfedilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, Afrika kökenli öğrencilerin maruz kalabildikleri mikro saldırganlıklar belirli alt temalar veya kategoriler etrafında tanımlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada, Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin içinde yaşadıkları kentteki yaşam deneyimleri açısından aleni, kaba veya niyetlenilmiş ayrımcılık biçimleriyle daha az karşılaşmalar da örtük, bilinçsiz veya niyetlenilmemiş türden mikro saldırgan davranışlara daha fazla maruz kalabildikleri tespit edilmiştir. Bu anlamda, yabancıyla olan ilişkide aleni ya da kasti bir ayrımcı amaç taşısa da taşımaya da bu tür bir yaklaşım, yaşamın içine sızarak gündelik dili ve eylemleri işgal eder hale gelmektedir. Böylelikle de mikro saldırgan ayrımcı davranışlar egzotikleştirme, nesneleştirme, aynılaştırma, deneysel gerçekliklerin yadsınması, zeka düzeyi atfetme, şakalar, lakaplar, nezaketsiz tavırlar vasıtasıyla sürekli olarak kendini yeniden üretmeye devam etmektedir.

Anahtar kelimler: *Irksal Temelli Mikro Saldırganlıklar, Afrika Kökenli Siyahi Öğrenciler, Merak, Ayrımcılık, Dışlama.*

UNINTENDED CONSEQUENCES OF CURIOSITY TOWARDS STRANGER: BLACK AFRICAN DESCENT STUDENTS AND UNINTENTIONAL RACIAL MICROAGGRESSIONS

Abstract

Foreign students at the higher education level in Turkey vary in terms of the countries they come from. In the study, black African descent students who are studying in the province of Aydın, which is considered a medium-sized city with less experience in terms of meeting with foreigners, were targeted. Micro-aggression(s) often manifests as condescending, derogatory, vulgar words or trivial glances, gestures, and tones that are unconscious, unintentional, and implicit, but sometimes consciously or intentionally made. For this reason, in this study, the exposure of black African descent students to racial micro-aggressions, which can be revealed as a result of the conscious, intended or unintended actions of the local people, has been tried to be understood and explored on the basis of a qualitative research design in accordance with micro-interpretive understanding. For this purpose, micro-aggressions that black African descent students may be exposed to were tried to be defined around certain sub-themes or categories. In the study, it was determined that although black African descent students are less exposed to overt, vulgar or intentional forms of discrimination in terms of their life experiences in the city they live in, they are more likely to be exposed to implicit, unconscious or unintended micro-aggressive behaviors. In this sense, whether it has an overt or deliberate discriminatory purpose in the relationship with the stranger, such an

*Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, AYDIN.
e-posta: serdarunal@adu.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0003-2755-9456>)

approach infiltrates into life and invades everyday language and actions. Thus, micro-aggressive discriminatory behaviors continue to reproduce themselves continuously through exoticization, objectification, homogenization, denial of experiential realities, attribution of intelligence, jokes, nicknames, and impolite attitudes.

Keywords: *Racial microaggressions, Black African descent students, Curiosity, Discrimination, Exclusion.*

GİRİŞ

Dünya’da yükseköğretimin uluslararasılaşmasının bir sonucu olarak eğitim amaçlı ülkelerini terk edip başka ülkelere giden öğrenci sayısı her yıl artmaktadır. Nitekim, dünyada meydana gelen hızlı değişimler temelinde yükseköğretim alanında da her geçen yıl daha fazla öğrenci ülkesini terk etmekte veya eğitim amaçlı göç hareketi içinde yer almaktadır (OECD, 2022; YÖK, 2023). Aslında, sebebi veya niyeti ne olursa olsun vuku bulan her yer değiştirme hareketinin ya da göçün aynı zamanda bir kültürler arası karşılaşma ve etkileşim alanı yarattığını söyleyebiliriz. Bu anlamda, eğitim amaçlı gerçekleşen öğrenci göçlerinin de bir kültürel karşılaşma imkânı yaratması dolayısıyla gerek göç edenler gerekse göç edilen toplumlar ve onun üyeleri açısından önemli sonuçlarının olduğunu belirtmek mümkündür. Tarihsel olarak uluslararası ya da yabancı öğrencilere ev sahipliği yapma konusunda fazla deneyimi olmayan Türkiye’nin özellikle son yıllarda yurt dışına öğrenci gönderen ülke olmasının yanı sıra yabancı öğrenci çekmeye başlayan ülke konumuna geldiğini söylemek mümkündür (bkz. OECD, 2022; YÖK, 2023). Ağırlıklı olarak tarihsel, kültürel ve dinsel ortak bağı olan ülkelerden gelen yabancı öğrenci sayısı Türkiye’de daha fazla olsa da bu ülkeler dışında da kültürel, dinsel ve fiziksel anlamda farklılık gösteren ülkelerden gelenlerin sayıları da her geçen yıl artmaktadır. Bu anlamda, Türkiye’ye eğitim amaçlı gelen yabancı öğrenci nüfusunun artışı, birçok üniversitede ve kentte kozmopolit bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada, hem üniversite kampüslerinin öğrenci profillerinin çeşitlenmesi hem de bazı kentlerde yabancı öğrencilerin daha görünür hale gelmesi kültürel bir karşılaşmayı beraberinde getirmektedir. Türkiye’ye yükseköğrenim görmek üzere gelen yabancılar arasında özellikle Afrika ülkelerinden gelen siyah tenli öğrenciler daha fazla dikkat çekmektedir. Zira, Türkiye’nin daha yakın coğrafyalardan ve özellikle Türki Cumhuriyetlerden gelen öğrencilerle olan teması tarihsel olarak daha fazla olsa da Afrika kökenli siyah ten rengine sahip öğrencilerle olan karşılaşmalar daha yeni bir deneyim olarak kabul edilebilir. Bu anlamda, “yabancılık bir karşılaşmadır, kişinin ev sahibi ile bir eşik üzerinde karşılaşmasıdır. Bu karşılaşmada dışarıdan gelen, sırtında geldiği yere ait kültürel bagajlarla birlikte vardır. Yabancıya ait bu bagajlar, ev sahibinin bilemeyeceği ve deneyimleyemeyeceği başkalarına aitliğini ortaya koymaktadır” (Waldenfels, 2008:121). Ancak, bu kültürel karşılaşmalar sırasında zaman zaman olumsuz olarak değerlendirilebilecek durumların da yaşanabilmesi muhtemeldir. Bu anlamda eğitim amaçlı olarak başka bir ülkeye giden öğrenciler yaşadıkları ülkelerde veya kentlerde bazen aleni, açık, niyetlenilmiş bazen de örtük, gizil, niyetlenilmemiş türden farklı derecelerde ayrımcı, ırkçı veya ötekileştirici söylem ve davranışlarla karşı karşıya kalabilmektedirler.

Bazı araştırmacılar, renkli insanların gündelik yaşamlarında meydana gelen yeni ayrımcılık biçimini tanımlamak için ırksal temelli mikro-saldırganlık terimini kullanmayı tercih etmektedir. Mikro saldırganlık(lar), ekseriyetle bilinçdışı ama bazen bilinçli ya da kasıtlı olarak da gerçekleşebilen örtük, üstü kapalı, sinsî, ince, çoğunlukla otomatik gelişen sözel ve sözel olmayan küçümseyici ve aşağılayıcı ifadeler, bakışlar, jestler, tonlar ve davranışlar şeklinde tezahür eder (Pierce vd., 1978:66; Sue vd., 2007b:273). Buna ek olarak, Davis (1989:1576), ırksal mikro-saldırganlıkları “beyaz ırkın üstünlüğüne dair bilinçsiz tutumdan kaynaklanan ve siyah ırkın aşağılığını doğrulayan çarpıcı, otomatik gelişen saygısızlık” olarak tanımlamıştır. Neredeyse tüm ırklararası karşılaşmalarda, ırksal temelli mikro saldırgan söylem ve eylemler açığa çıkabilmektedir (Sue vd., 2007b:284). Aslında, hiyerarşik olarak konumlanmış olan hemen hemen tüm kültürler arası veya birbirine benzemeyenler arasındaki etkileşimlerde veya karşılaşmalarda potansiyel olarak mikro saldırgan ayrımcı söylem ve eylemlerin ortaya çıkma olasılığı yüksektir (Ünal, 2018:3301). Nitekim, ırksal temelli ayrımcılıkların çağdaş ya da modern biçimleri veya görünümleri genellikle örtük, ince ve kasıtsız ya da niyetlenilmemiştir (Clark vd. 2014:113). Bu yeni ayrımcılık tarzı gündelik etkileşimler esnasında o kadar yaygın ve masum bir formda ya da görünümde ki ekseriyetle gözden kaçırılır, fark edilmez ve kabul edilmez (Sue vd., 2007a:72). Ayrıca, bu eylemler o kadar çok normalleştirilmiştir ki ya da kanıksanmıştır ki onları ele almak ve telafi etmeye çalışmak çok zordur (Harris, 2017:429). İşte, bu noktada, ırksal mikro saldırganlık kavramı ayrımcılık, ırkçılık ve renkli insanların gündelik deneyimleri üzerine araştırmalarda kullanılabilecek yararlı

bir araç veya model olarak düşünülebilir. Wong vd.'lerinin (2014:182) belirttikleri üzere, mikro saldırganlıklar gündelik etkileşimlerde veya karşılaşmalarda gizlenirler ve ırksal gerçekliklere dair saptanamayan veya görünmesi zor varsayımlara dayanır. Dolayısıyla, bu kavram farklı kültür ya da ırk grubuna mensup bireyler arası gündelik konuşmalarda ve etkileşimlerde ortaya çıkabilen, bazen bilinçli bazen de bilinç dışı olarak gerçekleşen, insanlar üzerinde olumsuz etkiler yaratan kaba, ince, örtük ayrımcı eylemlerin tespit edilmesinde işlevseldir.

Mikro saldırganlıklar, sosyal etkileşimlerin bir rutini ve tüm sosyal aktörler bunun bir parçası olabilir (Sue 2010). En temelde, mikro saldırganlıklar açık ve üstü kapalı ırksal temelli ayrımcı küçümsemeler, aşağılamalar veya bir saygısızlık örüntüsüyle tezahür eder (Sue et al., 2009:183). Bu anlamda, Huber ve Solorzano'ya (2015:302) göre, mikro saldırganlıkların incelenmesi, gündelik etkileşimler veya karşılaşmalar sırasında açığa çıkan somut ırk temelli veya başka türden ayrımcılıkları görmemize veya farkına varmamıza imkân tanır. Mikro saldırganlıklar, çoğunluk grubunun dışında yer alan kırılğan gruplara mensup bireyleri hedef alan bazen bilinçli ve kasıtlı ancak genellikle örtük, bilinçdışı ya da niyetlenilmemiş türden ayrımcı davranış biçimleridir. Bu saldırganlıklar, bireylerin gündelik yaşamlarını etkileyen görünür olan veya olmayan ayrımcı eğilimlerin ve ideolojik inançların gündelik yansımaları biçiminde de değerlendirilebilir. Bilinçli, niyetlenilmiş ya da bilinçsiz, niyetlenilmemiş bu tür mikro saldırganlıklar, daha büyük bir ayrımcılık sisteminin devam etmesine ya da yeniden üretilmesine neden olur. Bu yönde, çalışmada nitel araştırma bağlamında orta ölçekli bir kent örneği üzerinden Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin yerellerle olan gündelik karşılaşmaları ve etkileşimleri esnasında maruz kalabildikleri aleni, kaba, niyetlenilmiş ya da örtük, üstü kapalı, niyetlenilmemiş ırksal temelli mikro saldırgan ayrımcı söylem ve davranışların nasıl ve hangi görünümde ortaya çıkabildiğini keşfetmeye ve anlamaya odaklanılmıştır. Yani, Afrika kökenli siyah yabancı öğrenciler özelinde mikro saldırganlıkların nasıl işlediği, tezahür etme biçimleri, maruz kalanlar üzerindeki etkileri ve fail ile hedef arasındaki dinamik etkileşim merkezi önemdedir.

ÇALIŞMANIN KAPSAMI, AMACI VE SORULARI

Orta ölçekli bir kent olarak kabul edilen Aydın ilinde Aydın Adnan Menderes Üniversitesinde lisans eğitimi görmekte olan Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin yerel bireylerle gündelik karşılaşmaları sırasında deneyimleyebilecekleri veya maruz kalabilecekleri ırksal temelli mikro saldırgan ayrımcı davranışların veya söylemlerin türlerini ve dinamiklerini nitel olarak keşfetmek ve anlamlandırabilmek çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır. Bu yönde, araştırmada yabancıyla daha az tecrübesi olan bir kente eğitim amaçlı gelen Afrika kökenli siyah öğrencilerin yerellerle olan toplumsal etkileşimleri sonucunda açığa çıkabilen önyargı, dışlanma, ayrımcılık, ötekileştirme ve ırkçılık temelindeki yabancılık deneyimlerine odaklanılmıştır. Çalışmanın metropol kentler dışındaki daha küçük veya orta ölçekli bir kent örneğinden hareketle gerçekleştirilmesinin temel gerekçesi yabancıyla karşılaşma deneyiminin bu ölçekteki kentlerde daha yeni ve daha az olmasıdır. Yabancıyla yerlinin karşılaşması olarak tarif edilen bu karşılaşmaların veya etkileşim sürecinin doğal bağlamından ortaya çıkan anlamların keşfi çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır.

Afrika kökenli siyah öğrencilerin yerellerle ne türden bir toplumsal etkileşim içinde oldukları ve yerel halkın onlara yönelik yaklaşım ve tutumlarını nasıl algıladıkları veya anlamlandırdıkları önem taşımaktadır. Zira, yabancılık deneyimi bağlamında Afrika kökenli siyah tenli öğrenciler içinde yaşadıkları kentte gündelik yaşantıları sırasında aleni, kasıtlı, niyetlenilmiş ya da örtük, gizil, üstü kapalı, niyetlenilmemiş mikro saldırgan ayrımcı söylem ve davranışlarla karşılaşabilmektedirler. Bu çerçevede, çalışmada Afrika kökenli siyah tenli yabancı öğrencilerin yerel halkın kasıtlı, niyetlenilmiş ya da niyetlenilmemiş eylemlerinin sonucunda açığa çıkabilen ırksal temelli mikro-saldırgan ayrımcı davranışlara maruz kalma durumları niteliksel olarak anlaşılmalı ve keşfedilmeye çalışılmaktadır. Nitekim, çalışmanın temel amacı, orta ölçekli bir kent olarak tanımlanabilecek Aydın'da üniversite eğitimi gören Afrika kökenli siyah tenli yabancı öğrencilerin gündelik hayatta yerellerle gerçekleşen kültürel karşılaşmaları sonucunda maruz kalabildikleri mikro saldırgan ayrımcı davranışların ve söylemlerin tespit edilmesidir. Bu amaçla, Afrika kökenli öğrencilerin maruz kalabildikleri mikro saldırganlıklar belirli alt temalar veya kategoriler etrafında tanımlanmaya çalışılmıştır. Zira, Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin içinde yaşadıkları kentte maruz kalabilecekleri ırksal temelli mikro saldırganlıkları keşfetmek ve kategorilendirmek, yerel halk tarafından onlara yönelik, bazen aleni/açık ancak çoğu zaman niyetlenilmeden veya bilinçsizce yapılan örtük/üstü kapalı (sözlü, sözsüz ve/veya görsel) ayrımcı söylem ve eylemlerin dinamiklerini anlamayı kolaylaştırmaktadır.

Söz konusu belirlenen temalar ve kategoriler çerçevesinde cevaplanmaya çalışılan dört temel soru bulunmaktadır: (i) Afrika kökenli siyah tenli öğrenciler kampüs içinde ve dışındaki yerel halkla olan gündelik karşılaşmaları veya etkileşimleri sırasında ırksal temelli mikro saldırganlık olarak tarif edilebilecek ayrımcı söylem ve davranışlarla ne derece ve ne ölçüde karşılaşmaktadırlar? (ii) Yerel halk ve Afrika kökenli siyah tenli öğrenciler arasında gündelik etkileşimler sırasında açığa çıkabilen mikro saldırgan eylemler ve bunların büründüğü çeşitli biçimler nasıl tanımlanabilir ve kategorilendirilebilir? (iii) Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin içinde yaşadıkları kentte maruz kalabildikleri ırksal temelli mikro saldırgan ayrımcı davranışlar ya da söylemler yerel halkın bilinçsiz ya da niyetlenilmemiş eylemlerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir mi? (iv) Mikro saldırgan eylem ve söylemlere maruz kalmak Afrika kökenli öğrenciler üzerinde nasıl bir etki yaratmaktadır?

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmada, Türkiye’de orta ölçekli bir kent olarak tanımlanabilecek Aydın’da bulunan Aydın Adnan Menderes Üniversitesi’nde dört yıllık lisans programlarında üniversite eğitimi gören Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin maruz kalabildikleri ırksal temelli mikro saldırganlıkları tanımlayabilmek ve sınıflayabilmek amacıyla sosyolojideki mikro kuramsal yaklaşımlar temelinde yorumlayıcı anlayışa uygun olarak nitel yöntem benimsenmiştir. Araştırma tasarımı, Afrika kökenli siyah tenli yabancı öğrencilerle yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla gerçekleştirilen görüşmeler, araştırmanın anlama yönelik keşfedici olma kaygısına uygun olarak olabildiğince esnek bir yapıda yürütülmeye çalışılmıştır. Görüşülen öğrencilerin Türkçe ve yabancı dil seviyelerine göre kimi zaman yabancı dilde konuşulurken kimi zaman Türkçe ve yabancı dil birlikte kullanılmıştır. Görüşme çözümlenmelerinde anlaşılabilirliği artırabilmek adına az da olsa bazı ifadeler özüne dokunulmadan araştırmacı tarafından revize edilmiştir. Araştırmanın veri toplama süreci 2022 yılının Mart ve Nisan aylarında gerçekleştirilmiştir. Elde edilen nitel veriler betimsel düzeyde çözümlenmiş ve belirli kategorileştirmelerin oluşturulması hedeflenmiştir. Teori ve pratiğin karşılıklı işleyen bir süreç olduğu kabulünden hareketle, yabancıнын deneyimi bağlamında ampirik düzeyde keşfedilen bulgular hem mevcut literatürün kavramları vasıtasıyla hem de yeni kavramsallaştırmalar yoluyla anlamlandırılmaya ve sunulmaya çalışılmıştır.

Türkiye’de 2021-22 dönemi itibariyle devlet ve özel üniversitelere kayıtlı toplam 260.289 yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır. Bu sayının 18,9%’unu (49.269) Afrika kökenli öğrenciler oluşturmaktadır. Afrikalı öğrenciler toplam 51 farklı Afrika ülkesinden gelmektedir (YÖK, 2023). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi’nde 2021-22 dönemi itibariyle toplam 492 yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır. 492 yabancı öğrencinin %13,6’sını (67) (76.1%’i -51- erkek ve 23.9%’u -16- kız) Afrika kökenli öğrenciler oluşturmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın evrenini 67 Afrika kökenli öğrenci oluşturmaktadır. Afrikalı kökenli öğrenciler 15 farklı Afrika ülkesinden gelmektedirler (YÖK, 2023). Araştırmanın **örneklemi** belirtilen evrenden amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen toplam 38 Afrika kökenli siyah tenli öğrenci oluşturmaktadır. Bu yönde, katılımcı çeşitliliğini artırmak adına 14 farklı ülkeden en az bir kişi örnekleme dahil edilmiştir. Ayrıca, örnekleme cinsiyet dağılımı bakımından kız ve erkek öğrenci temsiliyetinin sağlanması amaçlanmıştır. Katılımcıların 25’i erkek ve 13’i kadındır. Erkek öğrencilerin yoğunlukta olmasının sebebi erkeklerin toplam öğrenciler arasındaki yoğunluğundan dolayıdır. Örnekleme katılımcıların yaş aralığı 18-25’dir. Araştırmaya katılan öğrenciler kentte en az bir yıl geçirmiştir. Araştırmaya dahil olan öğrencilerin geldikleri ülkelere göre dağılımı şöyle sıralanmaktadır: Burundi (1 erkek); Etiyopya (2 erkek – 1 kadın); Fas (1 Erkek); Gambiya (1 erkek); Libya (1 erkek); Gine-Bissau (1 erkek - 2 kadın); Kenya (3 erkek – 2 kadın); Nijerya (3 erkek – 3 kadın); Somali (5 erkek – 1 kadın); Sudan (1 erkek); Zambiya (1 erkek – 1 kadın); Zimbabve (1 kadın); Gana Cumhuriyeti (4 erkek – 1 kadın); Fildişi Sahili (1 erkek – 1 kadın).

TEORİK ÇERÇEVE: GÜNDELİK ETKİLEŞİMLER VE IRKSAL TEMELLİ MİKRO SALDIRGANLIK(LAR)

Durmuş’un (2019:53) ifade ettiği üzere, “farklı kültürel tercihlerin karşılaşma alanlarında bireyler, belirli yerleşik düşüncelerin etkisinde, ‘öteki kültür’le yetişmiş olanlarla veya onu temsil edenlerle belirli çatışmalar yaşayabilmektedir. Bu yerleşik düşünceler, çoğunlukla stereotip olarak nitelendirilebilecek klişelerin etkisindedir”. Bu anlamda, gündelik etkileşimler ya da karşılaşmalar esnasında aleni, bilinçli, niyetlenilmiş ya da bilinçsiz, niyetlenilmemiş türden ırksal temelli ayrımcı davranışlar her daim her toplumda açığa çıkabilmekte ve etkisi hissedilebilmektedir. Gündelik karşılaşmalar veya etkileşimler düzeyinde ele alındığında, eski moda ayrımcılıklar,

baskın olmayan ya da dezavantajlı grupların daha aşağı bir nitelikte olduğuna dair net bir kabulü içeren davranışlar sergilemeye yönelik eğilimlere işaret eder (Blanton ve Jaccard, 2008:278). Lakin, günümüzde birçok akademisyen ve düşünür, açık/aleni ayrımcılığın veya baskın ırkçılık ve cahil/bağnaz ırkçılığı olarak da bilinen eski moda eğilimlerin büyük bir düşüş içinde olduğunu kabul etmektedir (Blanton & Jaccard, 2008:278).

Nitekim, şu ifade edilebilir ki modern dünyada her türden ayrımcılığın çehresinin değişmekte olduğuna dair göstergeler bulunmaktadır. Bugün ırksal ya da başka türden ayrımcı eğilimlerin veya davranışların ortadan kalkmadığını, belki de yalnızca bireylerin gündelik etkileşimleri esnasında tezahür eden ayrımcı davranışların doğasının önemli ölçüde değişime uğradığını gözlemliyoruz. Dolayısıyla, ırksal, dinsel, kültürel, sınıfsal, mezhepsel, cinsiyet vb. temelli ayrımcılıkların tezahür etme şeklinin zaman içinde aleni, cahil ve kaba bir tarzdan örtük, gizli, üstü kapalı ya da sinsî bir şekle evrildiğine (Harris, 2017:429) dair giderek yaygınlaşan bir tutum gelişmektedir. Dolayısıyla, ırksal temelli ayrımcılığının çağdaş biçimleri çoğu zaman ince ve kasıtsızdır (Clark vd., 2014:113). Lakin, her türden ayrımcılığın açık, aleni, bilinçli, kasti, niyetlenilmiş ve ince, örtük, üstü kapalı, kasıtsız, niyetlenilmemiş biçimlerine ilişkin alan yazına bakıldığında, ırksal ve diğer türden başka ayrımcılıkların modern gündelik biçimlerini ya da tarzlarını belki de en sistematik şekilde izah eden modellerden veya araçlardan biri *mikro saldırganlık* kavramıdır. Aslında, “genellemeler ve önyargılar, mikro saldırganlıkların görünen yüzlerinden biridir. İster tek bir kişiye ister bir gruba karşı yapılsın, genellemelerin çoğu ötekileştirici ve aşağılayıcı unsurlar barındırır” (Er, 2021:125)

İrksal temelli mikro saldırganlık kavramı birçok ülkedeki renkli bireylerin gündelik yaşamlarında karşılaştıkları bilinçli ya da bilinçsiz her şekilde tezahür eden gündelik ırkçılık ya da ayrımcılık biçimlerini anlamak ve bunlara dikkat çekmek için elverişli bir model sunmaktadır. İlk defa 1970’lerde Chester Pierce’in sözünü ettiği bu kavrama göre, ırksal mikro saldırılar, ırkçı ya da ayrımcı niyetlerin gizli olduğu yerlerde daha incelikli veya itici bir ırksal temelli ayrımcılığı temsil eder (DeAngelis, 2009). Pierce vd.’lerinin (1978) tanımına göre, mikro saldırganlıklar, bir kişinin algılanan marjinalleştirilmiş durumuyla ilgili, kişiler arası iletilen, ötekileştirici mesajlardır. Sue ve arkadaşlarına (2007b:273) göre de, ırksal mikro saldırganlıklar “ırksal bir azınlık grubuna ait oldukları için renkli insanlara bilinçli ya da bilinçsiz aşağılayıcı mesajlar gönderen kısa, günlük paylaşımlardır”. Bir başka deyişle, ırksal temelli mikro saldırganlıklar, ince küçümsemeler veya küçümseyen bakışlar, jestler, tonlar ve sözler olarak da tanımlanabilir. Sue vd.’leri (2007b), mikro saldırıları, düşmanca ırkçılık gibi algılanan diğer ayrımcılık biçimlerinden daha incelikli veya belirsiz olarak tanımlamışlardır. Ayrıca, mikro saldırganlık deneyimlerini, failin niyetini ayırt etmenin zor olabileceği durumlar olarak tanımlamışlardır. Bilinçli ya da niyetlenilmiş olsun ya da olmasın, ırksal mikro saldırılar, tarihsel olarak yeterince temsil edilmeyen ve marjinalleştirilmiş gruplara (Franklin, 2016:45), gündelik etkileşimlerde birtakım rencide edici mesajlar sunar. Nihayetinde, mikro saldırganlıklar, failin önyargılı inançlarının, beyaz olmayan bir kişiye karşı iletişim tarzlarında veya davranışlarında bilinçli veya bilinçsiz olarak ortaya çıktığı kişilerarası veya çevresel durumlar (Harding ve Turner, 2015:466) ya da deneyimlerdir. Bu deneyimler aynı zamanda bazı araştırmacılar tarafından (bkz. Stucky vd., 2011) gündelik ayrımcılık olarak adlandırılmıştır. Bu kavram ayrımcılıkla ilgili kronik, gündelik ve rutin küçük deneyimlere atıfta bulunur (Harding ve Turner, 2015:466).

Gündelik ayrımcılık ve mikro saldırganlıklar arasında önemli ölçüde örtüşme olmasına rağmen, Sue ve meslektaşları (2007b) mikro saldırganlık terimini özellikle düşmanca lakap takma ve ırkçı hakaretleri içeren mikro fiili saldırılar; kaba, saldırgan veya aşağılayıcı olarak algılanan iletişimler olan mikro aşağılamalar ve renkli insanların düşüncelerini, fikirlerini, değerlerini, deneyimlerini veya bakış açılarını marjinalleştiren, dışlayan veya geçersiz kılan iletişimlerini içeren mikro yok saymalar biçiminde sınıflandırmışlardır (Harding ve Turner, 2015:466). Buna göre, (i) *mikro fiili saldırılar (microassaults)* (ii) *mikro aşağılamalar (microinsults)* (c) *mikro yok saymalar (microinvalidations)* olmak üç farklı mikro-saldırganlık türü ya da biçimi bulunmaktadır (bkz. Sue vd., 2007a; Sue vd., 2009). Bunlar, gündelik hayatta etkileşimler sırasında açığa çıkabilen hem bilinçli, niyetlenilmiş hem de biliçdışı ya da niyetlenilmemiş eylemleri veya hakaretleri içermektedir. Ayrıca, bunlar sözlü, sözsüz, çevreseldir ve yüz ifadelerinde, beden dilinde, terminolojide, ifadede veya yorumda ortaya çıkabilirler.

Söz konusu mikro saldırganlıkların her bir türü, marjinalleştirilmiş veya çoğunluk içinde yer almayan grupların üyeleri için sıklıkla deneyimlenen gündelik rutinleşmiş bir deneyim olarak (McTernan, 2018:268) değerlendirilebilir. Bunlar arasında, *mikro fiili saldırılar*, ırkçı ya da başka türden ayrımcı içeriğe sahip lakap

takma, alay etme, hakaret etme, kaçınmacı davranış sergileme gibi birini incitmeyi veya gücendirmeyi amaçlayan doğrudan ve açık sözlü veya sözsüz değersizleştirme ya da küçük düşürme olarak tarif edilebilecek saldırılardır. Açıkça ırkçı ya da ayrımcı oldukları için mikro fiili saldırılar geleneksel nefret söylemi ve simgeleri bağlamında değerlendirilir (DeCuir-Gunby vd., 2016:393). Bu mikro fiili saldırılar bilinçli, kasti, amaçlı ya da niyetlenilmiş mikro saldırganlık türü olarak ifade edilmektedir (bkz. Jones ve Galliher, 2015; Sue vd., 2007b). Örneğin, birine zenci demek, beyaz olmayan insanların aşağı olduğunu savunmak veya sınıf ödevlerinde onlarla çalışmayı reddederek beyaz olmayan öğrencilerden kaçınmak en iyi örneklerdir (Sue ve Constantine, 2007:137). Mikro fiili saldırıların failleri, yorumlarının zararlı olduğunun farkında olabilir veya olmayabilir, ancak bu yorumların büyük olasılıkla alıcı için açıkça zararlı olarak algılanması muhtemeldir (Yancura vd., 2016: 112).

Çoğunlukla kasıtsız ya da niyetlenilmemiş olarak tezahür eden *mikro aşağılama ve mikro yok sayma davranışı* ise ekseriyetle eylemde bulunan kişinin bilinçli farkındalık seviyesinin dışında gerçekleşir. Genellikle bilinçsiz ve kasıtlı olmayan bu mikro saldırganlıklar, çoğunlukla bir iletişim akışına gömülü olan kısa, düşünülmeden yapılan küçümsemeler, hakaretler veya diğer aşağılamalar olarak ortaya çıkar (Sue 2010). *Mikro aşağılama(lar)*, kaba ve duyarsız bir davranışsal eylem veya sözel bir ifadede bulunma ya da bir kişinin ırksal, kültürel mirasının aşağılanması, değersizleştirilmesi olarak tarif edilebilir (Ford vd., 2013:206; bkz. Sue vd., 2007b; Sue vd., 2007a). DeCuir-Gunby vd.'lerine (2016:393) göre de mikro aşağılamalar, olumsuz bir iltifat sunarak bir kişinin ırksal mirasına veya ırksal kimliğine dolaylı olarak hakaret etmek için kullanılır. Yani başka bir ifadeyle, mikro aşağılama hedef kişinin kültürel ve bireysel özelliklerine iltifat edilmek suretiyle dolaylı yoldan aşağı bir konumda olduğunun hatırlatılması ve incitilmesidir. Benzer şekilde, Jones ve Galliher'in (2015:5) tanımına göre, mikro aşağılama, "dış grubu aşağılayan örtük veya üstü kapalı ima yolu genellikle sözel olmayan jestleri ya da vücut hareketlerini ve sözel mesajları" içerir. Genel olarak, bu saldırılar failerin bilinç düzeyi dışında meydana gelirler, ancak alıcılarına gizli bir aşağılayıcı mesaj iletirler (Sue ve Constantine, 2007:138). İrksal temelli ayrımcılık temelinde düşünüldüğünde mikro aşağılamalar beyaz ırkın üstünlüğüne dair inançlara dayanır. Mikro aşağılamalar mikro fiili saldırılardan daha ince ve örtüktür, ancak yine de oldukça zarar vericidir.

Mikro yok sayma(lar) ise beyaz olmayan insanların psikolojik düşüncelerinin, duygularının veya deneyimsel gerçekliklerinin yadsınması, olumsuzlanması veya hiçe sayılmasını içerdiği için mikro saldırganlıkların belki de en sinsi biçimidir. (Sue ve Constantine, 2007:137; bkz. Sue vd., 2007a). Diğer bir deyişle, mikro yok saymalar, renkli insanların gündelik yaşam deneyimlerini ve kültürel mirasını küçümseyen, sorgulayan veya olumsuzlayan (DeCuir-Gunby vd., 2016:393; bkz. Ford vd., 2013:206) söylem ve eylemler olarak kabul edilebilir. Bu noktada, çoğunluk grubunun dışında kalan toplulukların üyelerinin sahip oldukları özgünlüklerin ve farklılıkların önemsiz veya değersiz olduğu mesajı üstü kapalı, örtük bir biçimde verilir. Bir bakıma, bu tür mikro saldırılar en zararlısı olabilir, çünkü esasen hem fail hem de alıcı için gizlidirler veya fark edilmezdirler. Derinden sahiplenilen ve sorgulanmayan toplumsal görüşleri ifade ederler (Yancura vd., 2016: 112).

En nihayetinde, Wong vd.'lerinin (2014:182) vurguladıkları üzere, bugün insanların çoğu, kendilerini eşitliğe inanan, iyi, hoşgörülü makul kimseler olarak tanımladıkları için önyargılı, ırkçı tutumlara sahip olabileceklerine ve ayrımcı davranışlar sergileyebileceklerine inanmaları çok zordur. Ancak, onlara göre kişilerin masum görünen ifadelerinin ve davranışlarının kümülatif doğası, baskın olmayan ya da dezavantajlı konumda olanlara zarar verir, çünkü çok çeşitli gündelik etkileşimler sırasında açığa çıkan veya karşılaşılan saldırganlıklar kişilerin başka yerlere harcayabilecekleri enerjilerini boşa tüketmelerine yol açar.

BULGULAR

Türkiye'de yabancı uyruklu öğrenciler açısından en dikkat çekici fark siyah ten rengine sahip Afrikalı kökenli öğrencilerin deneyimleridir. Deneyimlerine bağlı olarak insanların bir durumu nasıl gördükleri, betimledikleri ve bir durumun tanımını müştereken nasıl geliştirdiklerini anlamak değerlidir (Zimmerman ve Weider, 1970). Esasında, farklı kültürler hakkındaki eksik ve yanlış bilgiler sebebiyle zaman içerisinde birçok önyargı türemiş ve bunlar o toplumların fertlerine yansıtılır olmuştur (Güleç ve Özden, 2019:157). Bu doğrultuda, Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin bakış açılarından gündelik hayata ilişkin deneyimleri sırasında zaman zaman maruz kalabildikleri ırksal temelli ayrımcı davranışları ya da mikro saldırgan eylemleri nasıl anlamlandırdıkları belirli *kategorileştirmeler çerçevesinde keşfedilmeye çalışılmıştır*. Araştırma kapsamında görüşülen kişilerden toplanan

anlatılar aşağıda ifade edilen hedefler doğrultusunda yorumlayıcı anlayışa uygun olarak kategorilendirme yoluyla betimsel düzeyde analiz edilmiştir. Bu çerçevede, (a) Katılımcıların bakış açısından maruz kalınan ırksal temelli ayrımcılıkların ya da mikro saldırganlıkları açığa çıkarmak, (b) Örnekleyci durum ve vakaları tespit etmek, (c) Niyetlenilmiş/Kasıtlı ve niyetlenilmemiş/kasıtsız ayrımcı eylem ve söylemleri keşfetmek, (d) Bu eylem ve söylemlerin maruz kalanlar üzerindeki etkisini anlamak temel öneme sahiptir. Bu yönde, Afrikalı kökenli siyah tenli öğrencilerin maruz kalabildikleri ırksal temelli ayrımcılık ya da mikro saldırganlık örneği olarak kabul edilebilecek 7 tema veya kategori ve bunların alt kategorileri tanımlanmıştır. Bu tema veya kategoriler şunlardır:

- (1) Ötekiliğin İnşası Olarak Egzotikleştirme ve Tuhaflaştırma. Bu kategori iki alt temadan oluşmaktadır: a) Dikkatli ve rahatsız edici bakışlara maruz kalmak b) Birlikte fotoğraf çekilmeye zorlanmak
- (2) Mülkiyet ve Tanımlama Aracı Olarak Nesneleştirme. Bu kategori iki alt temadan oluşmaktadır: a) Egzotik Bir Nesne Gibi Sorgulanmak: Araştıran-Araştırılan İlişkisi b) Cinsel Nesneleştirme
- (3) Genelleştirilmiş Ötekilik Olarak Aynılık Varsayımı ve Tektürleştirme. Bu kategori iki alt temadan oluşmaktadır: a) Tikelliğin Yadsınması ve Aynılaştırma b) Yoksul, Çaresiz ve Yardıma Muhtaç Olarak Görülme
- (4) Farklılaştırma Çabası Olarak Doğal Özelliklere Aşırı Vurgu ve Deneyimsel Gerçekliklerin Yadsınması
- (5) Aşağı Görme Biçimi Olarak Zeka Düzeyi Atfetme
- (6) Eğlenme Aracı Olarak Ötekine Yönelik Hitap Şekli/Lakaplar ve Şakalar. Bu kategori iki alt temadan oluşmaktadır: a) İsmiyle Hitap Edilmemesi ve Lakaplara Maruz Kalmak b) Mizah ve Şaka Yapılması Gereken Varlıklar Olarak Görülmek
- (7) Kaba Sözcükler, Jestler ve Nezaketsiz Tavırlara Maruz Kalmak

Kategori 1: Ötekiliğin İnşası Olarak Egzotikleştirme ve Tuhaflaştırma¹

Yabancılıkla ilgili önemli bir husus yabancıya aşına olunana zıt bir şekilde alışılmadık, garip, farklı, tuhaf, başka olarak konumlandırılmasıdır (Waldenfels, 2008:112-113). Egzotizm de başka bir yerin anormalliğini buranın normalliğiyle karşılaştırdığı için, ötekiliğin en doğrudan coğrafi biçimini oluşturur. Egzotizm, elbette egzotik yerin, nesnenin veya kişinin bir özelliği değildir. Bu, sembolik ve maddi mesafenin üst üste bindirilmesinden, yabancı ile yabancıya karıştırılmasından oluşan söylemsel bir sürecin sonucudur ve yalnızca bir dış bakış açısından anlam ifade eder. Ötekiliğin inşası olarak egzotizm, güç ilişkilerinin asimetrisiyle karakterize edilir (Staszak, 2009:46). Johnston ve Nadal'a (2010) göre, *egzotikleştirme ve nesneleştirme*, bir kişinin insanlıktan çıkarılmış gibi hissettirilmesi veya kişiye bir nesneymiş gibi davranılması olarak anlaşılabilir. Egzotizmi, somut gerçeklerden ziyade dilsel gerçeklerle ele almak daha faydalı olacaktır. Egzotizm, belirli yerlere, insanlara veya nesnelere özgü değildir, daha ziyade bunların üçüne de bakmanın ve onlar hakkında konuşmanın bir yolunu ifade eder. Batı'nın coğrafi bir öteki ve dolayısıyla kimliğini inşa ettiği söylemsel bir oluşumdur. Ötekiliğin tüm yapılarında özne (ya da benlik) bir farklılığı (bu durumda coğrafi) damgalar, onu özelleştirir ve bu özelleştirme temelinde ötekinin kimliğini olumsuzlar. Bu süreç genellikle ayrımcılığı meşrulaştırır. Egzotiklik doğası gereği asimetriktir: Ben (buradaki) öteki'ni (dışarıdakini) adlandırma ve yerleştirme gücüne sahiptir, ancak bunun tersi mümkün değildir (Staszak, 2008:129). Başka bir deyişle, egzotikleştirme ve nesneleştirme, siyah veya renkli tenli bir insanın ırkı nedeniyle dışlanmış veya izole edilmiş hissetmesi şeklinde tezahür eder. Nitekim, gündelik hayatta karşılaşılan mikro-saldırımlar egzotikleştirme aracılığıyla ortaya çıkabilmektedir. Bu mikro-saldırımlık örneğinin Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin gündelik hayatlarında iki farklı alt kategoride açığa çıktığı tespit edilmiştir.

Alt kategori 1.1: Dikkatli ve rahatsız edici bakışlara maruz kalmak

Segalen'e (2001) göre egzotizm, alışkanlıkla yıpranan, yenilikle heyecanlanan bir duyumun zevkidir. Egzotiklik aynı zamanda indirgeyici ve deterministtir, çünkü farklılığı özelleştirir ve ötekiliği öteki'nin temel özelliklerini aldığı daha aşağı bir konuma indirir. Bu nedenle egzotik, uzak veya daha doğrusu bizden çok uzakta olan, tipik olarak sıcak, tropik ülkelerdir (Staszak, 2009:46). Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin ifadelerine göre, gündelik hayatta yerellerle olan karşılaşmalarında en sık yaşadıkları deneyimlerden biri; sokakta yürürken, otobüste giderken veya alışveriş yaparken çoğu zaman iletişime geçilmeden kendilerine şaşkınlıkla, hayranlıkla, tuhaf varlıkları gibi dikkatlice bakılmasıdır. Bu deneyimin Afrika kökenli öğrencilerin söylemlerine yansıma biçimi ve onu nasıl anlamlandırdıklarına ilişkin örnekler şöyledir:

¹ Not: Görüşülen kişilerin anlatılarının sunumunda () parantez içerisinde görüşülen numarası, gelinen ülke, cinsiyet ve yaş şeklinde sıralama yapılmıştır.

“...nerdeyse 3 yıldır Aydın'dayım ama sokakta insanların sürekli bize garip, tuhaf, egzotik ürünler veya meyvelerimiz gibi gözlerini dikerek bakmaları beni o kadar çok rahatsız ediyor ve üzüyor ki çoğu zaman sokağa bile çıkmak istemiyorum. Bazen kendimden şüphe ediyorum, yanlış bir şey mi yaptım, üzerimde olmayacak bir şey mi gördüler de bakıyorlar diye telaşlanıyorum. Yani, yabancı veya bilmediğiniz bir şey gördüğünüzde bakabilirsiniz ama sonuçta karşınızdaki kişi insan, onu rahatsız edecek bir şekilde ya da küçük düşürecek şekilde bakarsanız bu insancıl bir şey değil. Kişi belki bunu kötü bir niyetle yapmıyor ama sonuçta bakılan kişinin kendisini kötü ve dışlanmış hissetmesine neden oluyor...” (G.35, Gine-Bissau, K., 21).

“...yaklaşık bir yıldır buradayım ve gerçekten bazı insanlar iyi ama bir kişi kaba ve nezaketsiz olmayı hobi olarak görüyor sanki...gezerken, otobüste, lokantada aptalca bakıp durmaları burada çok yaygın, film yıldızıymışım gibi...bu belki güzel bir şey gibi gözüküyor ama bazıları rahatsız ediyor ve kendinizden şüphelenmeye başlıyorsunuz, acaba bir tuhaflık mı var bende diye...” (G.20, Burundi, E., 20).

“...ilk zamanlarda buradaki insanlar ilk defa Afrikalı insan gördükleri için öyle dikkatlice baktıklarını düşünüyordum...durakta beklerken, alış-veriş yaparken görüp garipsiyorlar, şaşırıyorlar...bir şeyler diyorlar ama televizyonlarda, gazetelerde, dizilerde, futbol takımlarında her yerde siyah insan görüyorlar...yani şaşırarak bir durum olmaması lazım...ama Türkiye'deki ilk ve tek siyah sızmışınız gibi bakıyorlar...egzotik bir meyve muamelesi bu...kötü hissettiriyor...” (G.30, Zambiya, K., 23).

Görüşmelerden açığa çıkan anlamlara göre, yerellerle olan karşılaşmalarında Afrika kökenli öğrencilerin en çok rahatsız oldukları konuların başında *egzotik birer ürünlermiş* gibi kendilerine farklı olduklarının sürekli olarak *hatırlatılması* veya *hissettirilmesi* gelmektedir. Egzotiklik, garip, tuhaf veya gizemli anlamına da gelebilir (Staszak, 2008:130). Afrika kökenli öğrenciler sokakta yürürken, otobüste giderken, durakta beklerken veya alışveriş yaparken kendilerine dikkatlice bakılmasından, yani egzotik bir ürün muamelesi yapılmasından rahatsızlık duymaktadırlar. Bu durum insana kendisinin farklı, tuhaf, gizemli olduğunu hissettirmekte ve dışlanmışlık duygusu yaratmaktadır. Minikel-Lacocque'un (2013:446) belirttiği gibi, sokakta birisine başka/öteki görüldüğü için dikkatlice bakmak kesinlikle ırksal temelli mikro saldırganlığın orijinal tanımıyla örtüşmektedir; aslında bu [şaşkın] bakışlar *otomatik* ve *bilinçsizce* yapılan ırksal temelli ayrımcı eylemler olarak kabul edilebilir. Mikro aşağılama(lar), beyaz olmayan insanların ırksal veya etnik mirasına veya kimliğine karşı kabalık, duyarsızlık veya aşağılayıcı tutumlar aktaran değersizleştirici sözler, eylemler, jestler ve bakışlar (Sue ve Constantine, 2007:138) olarak tarif edilmekteydi. Sue vd'lerinin (2007a; 2007b) geliştirdikleri mikro saldırganlıklar sınıflaması temelinde gündelik etkileşimler sırasında açığa çıkabilen mikro aşağılamalar bu örneklerde Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin karşılaşmalar sırasında bilinçsiz ya da niyetlenilmeden de olsa kendilerine sürekli şaşkınlıkla veya hayranlıkla dikkatlice bakılması ve tuhaf olduklarının sürekli olarak hatırlatılması veya hissettirilmesi yoluyla egzotikleştirilmeleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Alt kategori 1.2: Birlikte fotoğraf çekilmeye zorlanmak

Afrika kökenli öğrencilerin ifadelerine göre, gündelik hayatta yerellerle olan karşılaşmalarında en sık yaşadıkları deneyimlerden bir diğeri de çoğu zaman tesadüfen karşılaştıkları ve tanımadıkları kişilerle *fotoğraf çekirmek* zorunda kalmalarıdır. Aslında, egzotiklik, etnosentrik önyargının aksine, diğerine değer vermekle de karakterize edilir (Staszak, 2009:46). Bir film yıldızıymış veya nadir bulunan bir şey olarak sürekli fotoğraf çekilmek zorunda kalmak -veya insanların bu yöndeki taleplerine maruz kalmak- Afrika kökenli öğrencilerin kendilerini diğerlerinden dışlanmış olarak hissetmelerine neden olabilmektedir. Bu çerçevede, Afrika kökenli bazı öğrencilerin ifadeleri bu durumdan duydukları rahatsızlığa işaret etmektedir:

“...ilk geldiğimde bir keresinde otobüste bir kız bir erkek habersiz bir şekilde selfie çekmeye çalışıyordu bizle... çok kızdım sanki biz çok farklı bir insanmışız diye...arkadaşım tuttu beni bir şey yapma diye..hala fotoğraf çekirmek isteyenler oluyor...bu benim hoşuma gitmiyor....siyah tenli insan çok görmedikleri için şaşırıyorlar ama hoşuma gitmiyor...” (G.10, Gana, E., 21).

“...bu türden aptalca şeylere deli oluyorum...okuldan Afrikalı arkadaşlarımla dışarıda ders çalışırken, bir grup geliyor...bir selam dahi vermeden fotoğraf çekebilir miyim diyor...bu onur kırıcı bir şey...bıkkınlık geliyor. Farkında değiller ama hayvanat bahçesinde egzotik bir hayvan görmüş gibi davranıyorlar...” (G.23, Nijerya, E, 23).

“...bir arkadaşım otobüsteyken bir kız karşımızda duruyordu ve telefonla bizi kayda alıyordu...bunu bizim onu görmeden yaptığını sanıyordu. Belki merak ediyor bilmiyorum ama bu çok utanç verici bir şey. Bize ne hissettirdiğinin farkında bile değil...” (G.18, Etiyopya, E., 22).

Afrika kökenli öğrencilerin aktardıkları deneyimlerde dışlandıkları ve egzotikleştirildikleri hissi yaratan yerellerin yabancıyla karşılaşıldığında fotoğraf çekme talepleri veya istekleri dikkat çekmektedir. Etkileşimler veya karşılaşmalar sırasında yerellerin sürekli *kayıt altına alma* arzusunun veya birlikte fotoğraf çekme girişimlerinin karşı tarafta (yabancıda) *egzotikleştirme yoluyla dışlanmışlık duygusunun* doğmasına neden olduğu söylenebilir. Afrika kökenli öğrencilerin birçoğu kendilerine yönelik bu tavrın çoğunlukla meraklı kaynaklandığını düşünse de bundan oldukça rahatsızlık duydukları söylemlerine yansımaktadır. Dolayısıyla, bu *egzotikleştirme* veya farklı olduklarının sürekli kendilerine hatırlatılması (fotoğraf çekme talebinin talepte bulunan açısından olumlu bir anlamı olabilse dahi veya bu bir hayranlık göstergesi olsa bile) Afrika kökenli öğrencilerin ayrımcılığa uğradıkları duygusuna yol açmaktadır. Aslında, Todorov'a (1989) göre, egzotizm ötekini tanımayı reddetmenin biçimlerinden biridir. Ama bunun da ötesinde egzotizm, romantik bir farkçı düşünce akımıdır. Aslında, bu farklılık paradoksal olarak Avrupalılığın, başka bir ifadeyle "farklılığın oluşturulması yoluyla kimliğin sağlamaştırılması(na) ve ötekiliğin inşa edilmesi yoluyla kimliğe özgüvenin kazandırılması(na)" (Connolly, 1995:24) hizmet eder. Yeğenoğlu'nun (2002:125) dikkat çekmiş olduğu gibi "(ö)tekinin tikelliğine duyulan saygı aslında kendinin üstünlüğünü, hükümlerliğini ve otoritesini kurmanın yoludur".

Todorov (1994), bilinmeyen bir şeye değer vermenin veya onu arzulamanın paradoksal olduğunu ileri sürmektedir. Egzotiklik daha çok, daha önce görülmüş veya resmedilmiş, başka yerlerde ilginç olarak işaretlenmiş ve bu şekilde yeniden üretilmiş şeylere karşı coşku göstermekten ibarettir. Egzotik olanın ötekiliği, ilk karşılaşmanın kaba ve vahşi başkalığı değildir; oryantalist tablolarda, insan hayvanat bahçelerinde ve egzotik dansa olduğu gibi bir gösteri olarak sunulan kolonyal dünyanın sahnelenen ve ticari mala dönüştürülen yumuşak ötekiliğidir. Egzotiklik, ötekiyle yüzleşmenin hazzından çok, bu yüzleşmenin güven verici, fantezilerimize uygun, bizi kimliğimiz ve üstünlüğümüz konusunda rahatlatan bir versiyonunu görmeyen doyumunu yaşamamanın hazzıdır (Staszak, 2009:46). Böylesi bir yaklaşım, "aslında baskın kültürdeki bireyin farklı olanı egzotikleştirme yoluyla *evet sen farklısın ve olduğun gibi değişmeden kalmalsın* yaklaşımıyla dışlamasıdır. Bu anlayış, ötekinin bizim ilğimize, korumamıza ve desteğimize muhtaç bir varlık olduğu anlamına gelir ki, bizim karşı tarafın kültürüne duyarlılığımızdan daha çok, farklı kültürel kökenlere sahip bireylere karşı ayrıcalıklı ve üstün bir konumda bulunduğumuzu gösterir" (Koç, 2003:14-15). Bu çerçevede, yerellerin sürekli *kayıt altına alma* arzusu veya gördüklerinde Afrika kökenli öğrencilerle birlikte fotoğraf çekme girişimleri kasıtsız, niyetlenilmemiş veya bilinçsizce yapılan bir ırksal temelli ayrımcı davranış veya öteki'nin reddi olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda, Sue vd.lerinin (2007a; 2007b) mikro saldırganlığa dair yaptıkları sınıflamaya göre değerlendirilecek olursa, gündelik etkileşimler sırasında çoğu zaman farkında olmadan ya da bilinçsiz, kasıtsız ya da niyetlenilmeden açığa çıkabilen mikro aşağılamalar bu örneklerde Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin karşılaşmalar sırasında birlikte fotoğraf çekilmeye maruz bırakılmaları yoluyla egzotikleştirilmeleri, dolayısıyla aşağılık ve dışlanmışlık duygusuna kapılmaları şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Kategori 2: Mülkiyet ve Tanımlama Aracı Olarak Nesneleştirme

Ayrımcı türden nesneleştirme bir gruba ait insana, başkalarının amaçlarının nesnesi rolü, söylemsel olarak biçildiğinde ortaya çıkar (Boreus, 2009). Baskın bir toplumsal grubun üyeleri başkalarını nesneleştirme gücüne sahiptir ve bu da onların nesneleştirilmiş olanı ezmelerine ve hükmetmelerine izin verir (Uchida, 1998). Collins'e (1999) göre, baskı her zaman alt grubu nesneleştirme girişimlerini gerektirir. Nesneleştirme, insanların temel insani özelliklerinin paranteze alındığı ve öteki statüsünün verildiği bir süreçtir. Başka bir deyişle, nesneleştirme özünde bir kişiyi bir nesne olarak görmek ve muamele etmek, böylece onu başkaları tarafından kullanım, mülkiyet ve tanımlama aracına indirgemektir (Nussbaum, 1995). Nitekim, gündelik hayatta karşılaşılan mikro-saldırımlar karşındakini nesneleştirme yoluyla ortaya çıkabilmektedir. Bu mikro saldırganlık örneğinin Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin gündelik hayatlarında iki farklı alt kategoride açığa çıktığı tespit edilmiştir.

Alt kategori 2.1: Egzotik Bir Nesne Gibi Sorgulanmak: Araştıran-Araştırılan İlişkisi

Afrika kökenli öğrencilerin gündelik hayatta deneyimledikleri mikro saldırganlık örneklerinden bir tanesi yerli ve yabancı arasındaki *araştıran – araştırılan* ilişkisinde açığa çıkmaktadır. Aslında, yabancıyı fark edip ona ilgi göstermek, onu sorularla deşmek yabancılığı derinleştirmenin bir başka şekline bürünebilir (Güngör, 2018:30). Bu husus incelendiğinde, Afrika kökenli öğrencilerin yerellerle olan karşılaşmalarında veya etkileşimlerinde

kendilerine yöneltilen sorulardan oldukça bunaldıkları ve kendilerini sürekli *araştırılan* veya *sorgulanan* konumunda hissettikleri anlaşılmaktadır. *Bize kendinden bahset, ülkeni anlat* şeklindeki sürekli yöneltilen sorular başka bir tecrit şekline yol açabilir. Sorulardaki yüzeysel bir şefkatle yabancıyı egzotik bir nesne gibi sorgulamak ve duydukları karşısında hayret tepkileri vermek, yabancı ile mesafeyi kapanmaz bir şekilde açmaya neden olabilmektedir (Güngör, 2018:30). Bu yönde, yerellerle etkileşimleri sırasında Afrika kökenli siyahi öğrencilerin sürekli sorgulanan konumda olmalarının onlara ne hissettirdiği ve bunu nasıl anlamlandırdıkları bazı söylemlerde açığa çıkmaktadır:

"...2-3 senedir buradayım ama kendimi hala yeni gelmiş gibi hissediyorum. Hala okula ve şehir merkezine yalnız gidemiyorum. İnsanların davranışları ve bize sordukları sorular gerçekten çok tuhaf. Bana mesela senin avuç için neden beyaz üstü neden siyah diye soruyor. Bence bu yapılan saçmalıklar meraklı olmakla üstü örtülecek bir şey değil. Saçma sapan rahatsız edici sorular soruyorlar. Bunlar onur kırıcı olabiliyor. Bazıları için söylüyorum biraz empati yapılmalı bence..." (G.28, Fildişi, K., 21).

"...Türklerle çok konuşmak istemiyorum, sınırlarım bozuluyor. Saçma sapan sorular soruyorlar. Mesela, Afrika'da su var mı diye soruyorlar. Onlarla birlikte olduğumda arkadaşım gibi hissetmiyorum onları, çünkü sadece soru soruyorlar. Okulda grup çalışmalarında mesela geliyor, sen neden buraya geldin, nasıl geldin diye soruyorlar. Sizin orada apartmanlar var mı gibi saçma sorular soruyorlar. O yüzden ben grup çalışmalarına katılmak istemiyorum. Ben onlara böyle sorular hiç sormam, çünkü bu tür sorular çok aşağılayıcı veya küçük düşürücü. Ailen fakir mi? Baban ne iş yapıyor? Ne kadar para gönderiyorlar? Sen hiç Türklerle yattın mı?. Böyle sorular çok kırıcı oluyor ve kötü hissettiriyor, sanki beni laboratuvarında inceliyor gibi. Artık soru sorduklarında cevap vermiyorum kim olursa olsun. Çünkü herkes yaşad bunları, konuşup can sıkıyaya gerek yok..." (G.13, Kenya, E.,24).

"...insanlar acayip sorular soruyorlar. İnsanlar biraz meraklı olduğu için çok soru soruyorlar. Sizin orada domates, su var mı gibi garip garip sorular soruyorlar. Biri yanıma geliyor ve Türk kızlarını seviyor musun diye soruyor. Sizin orada okul yok mu diyorlar. Ben cevap vermiyorum böyle sorulara. Sürekli soru sormaları canımı sıkıyor. Bu durum çok rahatsız edici. Biz onların oyuncağı değiliz..." (G.3, Gine-Bissau, 21, Erkek).

Görüşme verilerinden çıkan anlamlara göre, Afrika kökenli öğrencilerin yerellerle olan ilişkileri veya etkileşimleri sırasında yaşadıkları önemli deneyimlerden biri kendilerine yönelik *sürekli (anlam veremedikleri) bazı soruların* yöneltilmesidir. Etkileşimler sırasında, Afrika kökenli siyahi öğrencilere sürekli bazı sorular sorulmakta, onlardan kendilerini, kültürlerini anlatmaları istenmekte veya ne kadar farklı olduklarını göstermeleri talep edilmektedir. Bu türden soruların arka planında ev sahibinin, her zaman bilinçli [veya kasıtlı] bir şekilde olmasa da kendi tecrübe alanını genişletmek, egzotik bir deneyim yaşamak ve kendi niteliklerinin ve sahip olduklarının sağlamasını yapabilmesi gibi amaçları bulunmaktadır (Güngör, 2018:30). Öyle anlaşılmaktadır ki Afrika kökenli öğrencilerin yerellerle kurulan ilişkiler sırasında merak nedeniyle ya da herhangi bir sebeple sürekli olarak birtakım sorulara cevap vermek ve kendilerini anlatmak zorunda kalmaları son derece rahatsızlık vermektedir. Yerellerin bu yaklaşımı, ilişkide Afrika kökenli öğrencilerin kendilerini daha aşağı konumda ya da *araştırma nesnesi olarak* hissetmelerine neden olmaktadır. Karşınızdaki kişiye sürekli sorular sormak ve ondan kendisini anlatmasını beklemek, aslında örtük olarak ilişkide kimin üstün olduğunu göstermek anlamına gelmektedir. Afrika kökenli öğrencilerin yerellerle olan ilişkilerinde kendilerini daha aşağı konumda olduklarını veya *nesneleştiriklerini* hissetmeleri onları rahatsız etmekte ve ayrımcılığa uğradıklarını düşünmelerine yol açmaktadır.

Söz konusu bu *araştırılan ve araştırılan ilişkisinde* yerellerin referans çerçeveleri de çoğunlukla tek referans çerçevesi olarak kabul edilmektedir. Normal olarak kabul edilen referans çerçevesi yerellerin kendisi olunca farklı ya da öteki sürekli olarak kendisini anlatmak zorunda olan daha aşağı konumdaki kişi olarak görülür. Bu hususta Todorov (1989), öteki'nden söz etmenin kendinden söz etmek olduğu, öteki'nin yadsınmasının kendinin olumlanması anlamına geldiğine tanık olduğu için karamsardır. Karamsarlığını ise şöyle dile getirir: Bir yandan kendi referans çerçevemizin tek referans çerçevesi olduğunu ya da en azından normal olduğunu düşünürüz; öte yandansa bu çerçeveye gönderme yaparak ötekinin bizden daha aşağı olduğunu saptarız; dolayısıyla, ötekinin portresini, ona kendi zayıflıklarımızı yansıtarak resmederiz; öteki hem bizim benzerimizdir hem de bizden aşağıdır. Aslında ötekine her şeyden önce tanımadığımız şey, farklı olmaktadır. Ayrıca, yabancıyı anlattıkları karşısında hayret, yüce gönüllülük, acıma ve merhamet gösterileri sergilemek, yabancıyı eşğini aşmanın sahipsiz yollarından değildir. Yabancıyı, eşğin bu tarafına geçemeyecek kadar farklı ve uzak bagajları, bu soru ve cevaplarla tescillenmektedir (Kristeva, 1991:29).

Nitekim, yerellerin Afrika kökenli siyahi öğrencilerle kurdukları ilişki aslında *eşitler arasında gerçekleşen bir ilişkiden çok araştıran ve araştırılan ilişkisi* temelinde *eşit olmayan bir konumda* sürdürülmeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla, farklı olarak kabul edilen Afrika kökenli öğrencilerin eşit haklara sahip bir arkadaş veya dost olarak değil de daha çok araştırılacak egzotik bir nesne olarak görüldüğü anlamı çıkmaktadır. Güngör'ün (2018:30-31) ifade ettiği üzere, evinde olanın yabancıya karşı meraklı olması, onu ve yaşamını yolculuklarla dolu maceralı bir yaşam olarak görmesi yabancıyı fantastik kılmaktadır. Yabancı, hayatta kalmaya çabalarken karşıdaki için bu deneyim egzotik bir serüvendir. Afrika kökenli öğrencilerin kendilerini sürekli araştırılan konumunda hissetmeleri onları yerellerle karşılaşmaktan kaçınmaya ittiğini veya zorunlu kalmadıkça onlarla ilişkilerini sınırlı tutma eğilimine soktuğunu ifade etmek mümkündür. Bu anlamda, yerellerle gerçekleşen ilişkiler veya etkileşimler, ırksal temelli mikro saldırgan sözel veya söz olmayan davranış kalıplarını açığa çıkarmaktadır. Sue vd.lerinin (2007a; 2007b) mikro saldırganlığa dair yaptıkları sınıflamaya göre değerlendirilecek olursa, çoğunluk grubu ile çoğunluk olmayan grubun bireyleri arasındaki gündelik etkileşimler esnasında kasıtsız, niyetlenilmemiş veya bilinçsiz olarak açığa çıkabilen *mikro yok sayma* davranışı bu örnekte Afrika kökenli siyahi öğrencilerin yerellerle kurulan ilişkiler sırasında sürekli sorgulanan kişi konumunda kalarak kendilerini daha aşağı konumda ya da araştırma nesnesi olarak hissetmeleri şeklinde tezahür etmektedir.

Alt kategori 2.2: Cinsel Nesneleştirme

Hiç şüphesiz cinsel temelli nesneleştirme hem erkekler hem de kadınlar için geçerlidir. Ancak, cinsel nesneleştirme elbette kadın bedeni üzerinden daha yoğun olarak gündeme gelmektedir. Kadın veya erkeğin yaşam deneyimlerinin rutin olarak fiziksel bir varlık olarak muamele görmesi ve vücudun veya vücut parçaları koleksiyonunun öncelikle başkaları tarafından kullanılması için değer verilmesi durumu nesnelleştirmeye karşılık gelir (Kim, 2014:14). Özellikle kadın açısından cinsel nesneleştirme, kadın bedeninin bir cinsel zevk nesnesi olarak görülmesi ve kadınların fiziksel görünümüne göre değerlendirilmesi ile ortaya çıkar (Kim, 2014:14). Aslında Afrika kökenli siyahi kadınların ve erkeklerin baskın bir imajı, cinsel açıdan egzotikleştirilmiş ve nesneleştirilmiş bir imajdır. Bu nesneleştirilmiş ve egzotikleştirilmiş imajlar özellikle Afrika kökenli kadınların aşağılanmasına katkıda bulunur ve ırksal kızgınlık, ayrımcılık ve mikro saldırganlıkları besler (Lin, 2010). Buna göre, ırksal mikro saldırıların cinsiyetçi bir teması, her iki cinsiyete yönelik olsa da özellikle Afrika kökenli kadınların nesneleştirilmesi ve egzotikleştirilmesidir. Nitekim, rahatsız edici bakışlar, cinsel içerikli konuşmalar, şakalar Afrika kökenli siyahi öğrencilerin gündelik hayatta yerellerle olan etkileşimleri veya karşılaşmaları sırasında cinsel nesneleştirme ve egzotikleştirme temelli deneyimledikleri mikro saldırganlıklar olarak kabul edilmektedir.

"...yaklaşık üç yıldır Türkiye'deyim, buradaki yaşadığım bazı durumlar çok kötü...dokunmaya çalışıyorlar... yüzüme karşı çok gülüyorlar...bazıları sapık gibi gerçekten bana sıcak çikolata seni yiyebilir miyim diyor... rahatsız edici bir biçimde sürekli bakılması kötü hissettiriyor..." (G.31, Nijerya, K., 24).

"...gözünü dikip birine bakmak masum bir şey değil...ayrıca çok laf atan oluyor gezerken herhangi bir yerde... burada biz kızlar her an böyle bir şeyle karşılaşırız...bu sokakta da oluyor okulda da oluyor...bizi seks objesi gibi gördüklerini hissediyorum...bu çok onur kırıcı, nefret ediyorum..." (G.36, Gine Bissau, K., 22).

"...buradaki insanlar aşırı derecede ilkel siyahılara karşı...bize dikkatlice bakmalarından, gülmelerinden ve sanki özel insanlarmışız gibi davranmalarından nefret ediyorum... sadece saçlara dokunmakla kalmıyor bazıları cildinize dokunuyor bir resim inceler... sürekli bizim birileriyle burada yatıp yatmadığımız soruluyor...sanki bizle konuşacak başka bir şeyleri yokmuş gibi...çok kötü...cinsel içerikli konuşmalarından, şakalardan nefret ediyorum...bu ırkçılık değil mi?..." (G.11, Gana, K., 22).

Söylemlere göre, Afrika kökenli kadın öğrenciler gündelik hayatta zaman zaman kişilerarası cinsel nesneleştirmeye maruz kalabilmektedirler. Fredrickson ve Roberts (1997), kişilerarası cinsel nesneleştirmenin cinsel şiddetten cinselleştirilmiş değerlendirmeye kadar çeşitli şekillerde uygulanabileceğini ileri sürmektedir. Bu nesneleştirmenin en gizli ve her yerde bulunan biçimi, bakmak veya vücudun görsel olarak incelenmesidir. Erkek bakışı, erkeklerin kadınları fiziksel olarak değerlendirme hakkını ileri sürdükleri bir güç gösterisi olarak düşünülebilir (Quinn, 2002). Nitekim, Afrika kökenli kız öğrenciler gündelik hayatta kendilerinin dikkatlice bakılmaya veya birtakım cinsel içerikli söylemlere ve şakalara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. *Cinsel şakalara, dikkatli bakışlara, kaba sözlere ve jestlere* maruz kalmak özellikle Afrika kökenli kız öğrenciler için gündelik deneyimler olarak bildirilen toplumsal cinsiyet temelli nesneleştirmeye dayalı mikro saldırı örnekleridir. Potansiyel inceliği ve

daha açık cinsiyetçilik biçimlerine göre daha sık görülmesi nedeniyle, cinsel nesneleştirme aynı zamanda, incelik ve kasıtlılık arasında değişen ancak yine de zararlı olan sözlü, sözlü olmayan ve çevresel hakaretlerin günlük karşılaşması olan toplumsal cinsiyete dayalı mikro saldırganlık biçimi olarak kabul edilir (Capodilupo vd., 2010). Erkeklerin, taciz etme niyeti olmaksızın bilinçsizce kadınlara ve vücut bölgelerine bakabileceği veya görsel olarak oyalanabileceği doğrudur. Ancak bu olaylar, cinsel saldırıdan daha az açık olsa da daha olağandır ve nispeten küçük düşürücü gelebilir (Henley, 1977). Nesneleştirici bakışlar, kadınlar tarafından günlük etkileşimlerde sıklıkla deneyimlenir ve yüzlerine daha az vücutlarına ve cinsel bölgelerine daha fazla dikkat edilir (Kozee vd., 2007). Irksal ve cinsiyetli varlıklar olarak beyaz olmayan kadınlar, gerçek ve bütün benlikleri için takdir edilmekten ziyade, baskın grup tarafından yaratılan imgelerle nesneleştirilir (Uchida, 1998). Bu görüntüler kalıpyargılar tarafından yönlendirilir ve o kadar yaygın olan aşağılayıcı ırkçı aşağılamalar yoluyla gizlice sürdürülür ve genellikle reddedilir veya zararsız kabul edilir (Kim, 2014:42). Bu şekilde Afrika kökenli kadınlar hem cinsiyetleri hem de ırkları nedeniyle nesneleştirilmekte ve bu deneyimler iç içe geçebilmektedir. Sue vd.lerinin (2007a; 2007b) mikro saldırganlığa dair yaptıkları sınıflamaya göre değerlendirilecek olursa, yerellerin bu davranışları çoğu zaman kasıtlı ya da niyetlenilmiş olarak yapılan *mikro-fiili saldırılar* kategorisine karşılık gelmektedir. Mikro-fiili saldırılar bu örneklerde Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin karşılaşmalar sırasında bilinçli ve aleni olarak bazen sözlü bazen sözlü olmayan cinsel temelde nesneleştirilmeye maruz kalmaları nedeniyle rencide olmaları şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Kategori 3: Genelleştirilmiş Ötekilik Olarak Aynılık Varsayımı ve Tektürleştirme

Esasında, her daim biz ve onların arasına az veya çok mesafe koymanın yanı sıra bir topluluğu nitelemenin farklı yollarına da kendini ifade etmek için sığınabilir. Bir topluluk, bir isimle veya isim benzeri bir sıfatla nitelendiğinde ötekileştirme etkisi galebe çalar. Bu da topluluğun düşünce ve dilde kurulduğunu gösterir ki, kalıcı bir genellenmenin temeli de o toplulukta yer alan insanların özelliklerinin nitelemeyi oluşturacak önemde olduğunu gösterir. Topluluğu bizden farklı kılan bu özellikler hakkında kesin kanaate varılmış olduğundan dolayı, bu tür nitelermeler oldukça güçlü bir ötekileştirme olduğunu gösterir ve gücünü devamlı kılmasına yardımcı olur (Boreus, 2009:2). Aslında, tüm kategoriler zihnimizde eşit yaratılmaz. Bazı kategoriler özelleştirilmiştir: Zihnimizde, üyelerini oldukları şey yapan derin, gizli ve değişmez özelliklere sahip olarak temsil edilirler (Prentice ve Miller, 2007:202). Irksal temelli aynılaştırma, tektürleştirme ya da özelleştirme birbirinden farklı öğrencilerin bir ırk grubuna veya kategoriye indirildiği durumları ifade eder (Museus vd., 2016:688). Bu örneklerde, farklı Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin kimlikleri tekil bir kategoriye (Afrikalıya) indirgenmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'deki pek çok kişi Afrika bölgesinden veya kıtasından gelen tüm öğrencilerin aynı olduğunu veya aynı deneyime sahip olduğunu varsayabilmektedir. Örneğin, tüm Afrika kökenli öğrencilerin aynı olduklarına dair varsayım ve bunun yanı sıra yoksul ve çaresiz olduklarına dair kalıpyargı, bir mikro saldırganlık örneği olarak düşünülebilir. Nitekim, gündelik hayatta karşılaşılan mikro saldırılar aynılaştırma ve tektürleştirme yoluyla ortaya çıkabilmektedir. Bu mikro saldırganlık örneğinin Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin gündelik hayatlarında iki farklı alt kategoride açığa çıktığı tespit edilmiştir.

Alt kategori 3.1: Tikelliğin Yadsınması ve Aynılaştırma

Afrika'nın farklı ülkelerinden gelen öğrencilerin hepsinin aynı olduğuna ve birbirlerinden farklılık göstermediklerine dair varsayım veya kalıpyargı, Afrika kökenli öğrencilerin yerellerle etkileşimleri sırasında karşılaştıkları önemli bir mikro-saldırganlık örneğidir. Bazı Afrika kökenli öğrencilerin ifade ettiklerine göre, yerellerin çoğu Afrika'nın farklı ülkelerinden gelmiş olan ve kendilerinde özgü tikellikleri olan öğrencileri çoğunlukla tek bir topluluk olarak düşünmekte ve farklı kimliklere ve kültürlere sahip olduklarını görmezden gelerek onları homojenleştirmektedirler. Aşağıdaki örnekler Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin farklı kimlik ve kültürlerinin yani tikelliklerinin yereller tarafından yadsındığına ve aynılaştırıldıklarına dair ifade ettikleri mikro saldırganlıklara işaret etmektedir:

"...bu çağ bir bilgi çağı olmasına rağmen Türkiye'de özellikle gençler bizim kültürümüze ve kimliğimize dair çok az bilgiye sahipler...birçok kişi Afrika kıtasından gelen bütün kişileri genelleştiriyorlar. Buradaki insanların birçoğu Afrika'nın tek bir ülke olduğunu zannediyor. Irkçılığın nedeni tamamen gerçek bilgi eksikliği ve cahilliktir..." (G.26, Etiyopya, K., 19).

"...her Afrika'dan geleni aynı zannediyorlar, ama ait olduğum bir ülke var. Bu cahillik. İnternette gir bir bak Afrika'yla ilgili bilgilen. Birçok Türk kendisini siyah insanlardan üstün görüyor. Küçük görme, aşağılama, yok sayma bence burada çok yaygın hem de sadece siyahlara karşı değil..." (G.17., Gambiya, E., 21).

"...siz siyah Afrikalılar hepiniz birbirinize benziyorsunuz. Siz birbirinizi nasıl ayırt ediyorsunuz diye soruyorlar. Elbette hepimiz Afrika'dan geliyoruz ama bizim de kendi tarihimiz ve kendimize özgü farklı kimliklerimiz var... çoğu insan burada yok sayıyor benim ırkımı, kültürü mü...bu aslında incitici bir şey..." (G.9, Somali, E., 20).

Bazı Afrika kökenli öğrencilerin söylemlerine göre, yerellerin çoğu Afrika'nın farklı ülkelerinden gelen öğrencileri homojen bir topluluk olarak düşünmekte ve onların kendilerine özgü farklılıklarını yadsımaktadır. Dolayısıyla, içerideki heterojenlik göz ardı edilmektedir. Yereller farklı ülkelerden gelen Afrika kökenli öğrencileri aynı çatı altında etiketlemektedir. Bu noktada, Afrika'nın farklı ülkelerinden gelmiş öğrencilerin *kendi tikel kimliklerinin homojenleştirilmesinden* kaynaklı bir rahatsızlık duydukları anlaşılmaktadır. Aslında, bir grubun nasıl nitelendiği (genellendiği) ve onların nasıl tasvir edildiği ötekileştirme süreciyle bağlantılıdır (Boreus, 2009:2). Dolayısıyla, yerellerin farklı ülkelerden gelen Afrika kökenli öğrencileri homojen bir grup olarak nitelendirmeleri ve aynılaştırmaları etkileşimler sırasında Afrika kökenli öğrencilerin deneyimsel gerçekliklerinin hesaba katılmadığı, yadsındığı veya hiçe sayıldığı duygusuna kapılmalarına yol açmakta ve dışlanmışlık hissiyatı uyandırmaktadır. Bu durum, Sue vd.lerinin (2007a; 2007b) mikro saldırganlığa dair yaptıkları sınıflamaya göre, gündelik etkileşimler sırasında niyetlenilmemiş veya bilinçsiz olarak açığa çıkabilen mikro yok sayma davranışına karşılık gelmektedir. Nitekim, bu saldırganlıklar *genelleştirilmiş bir öteki* yaratarak, yalnızca olumsuz imajları güçlendirmeye hizmet etmeyen, aynı zamanda farkı görünmez kılan klişeler şeklinde tezahür etmektedir. Benzer şekilde, Shapiro'nun (2014:393) İngilizce öğrenen öğrenciler ile yaptığı çalışmada da belirtildiği gibi özelleştirme veya tektürleştirme yaygın bir konuydu. Shapiro'nun (2014) araştırma verilerine göre, birçok öğrenci farklı ülkelerden gelen Afrika kökenli öğrenci topluluklarını sık sık *Afrikalı* çatı etiketi altında gruplandırmaktaydı. Siyahi öğrenciler *Afrikalı* kelimesini veya tanımlamasını sorunlu olarak görmekteydiler. Çünkü *Afrikalı* tanımlaması öğrencileri çok gevşek bir coğrafi ilişkiye (Afrika kıtası) ve zımnî bir ırk kimliğine (Siyah) dayalı olarak temellendirmektedir. Aslında, *Afrikalı* tanımlaması çeşitli ulusal, dilsel ve etnik kökenlerden gelen öğrenciler arasında yanlış bir homojenleşme duygusu da yaratmaktadır.

Alt kategori 3.2: Yoksul, Çaresiz ve Yardıma Muhtaç Olarak Görülme

Aslında, Levinas'ın (1998:9) belirttiği üzere ötekini bizim anlayışımızı bekleyen, bizim şefkatimize ihtiyacı olan, bize bilgi veren, bize yanıtlar aramak zorunda olan, sürekli çoğunluğun iktidarı karşısında bir korku ve tedirginlik yaşayan ve bizim nesnemiz olan şekilde algıladığımızda bu problemlili bir yaklaşım olmaktadır. Bu anlamda, tüm Afrika kökenlilerin yoksul, çaresiz ve yardıma muhtaç olduklarına dair varsayım veya kalıpyargı Afrika kökenli öğrencilerin yerellerle etkileşimleri sırasında karşılaştıkları bir başka mikro-saldırganlık örneğidir. Bazı Afrika kökenli öğrencilerin ifade ettiklerine göre, yerellerin çoğu Afrika kökenlileri homojenleştirerek daha yoksul ülkelerden ve bölgelerden geldiklerini düşünmekte ve dolayısıyla bütün Afrika kökenli öğrencileri yoksul, çaresiz ve yardıma muhtaç olarak görmektedirler. Dolayısıyla, bu inanışın çoğu zaman lütfetme şeklinde tezahür eden acıma, küçümseme, aşağı görme ve hor görme gibi örtük ayrımcı davranışlara yol açtığını belirtmek mümkündür. Aşağıdaki örnekler Afrika kökenli öğrencilerin ifade ettikleri kendileriyle ilgili var olan kalıpyargılara işaret etmektedir:

"...Türkler Afrika'dan gelen herkesin fakir olduğunu düşünüyor. Bütün Afrika ülkeleri fakir değil ama herkese küçümseyerek bakıyorlar. Birine yardım etmek güzeldir, ancak bir kişiye başka insanların olduğu bir ortamda bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sormak utanç vericidir. Acıyarak bakıyorlar ve yardım etmeye çalışıyorlar bize, bunu anlayabiliyorum. Ancak, bazı kişiler göstere göstere yardım etmeye çalışıyor. Bu, birisine dalga geçerek yardım etmek anlamına geliyor. Birisinin bana bu şekilde yardım etmeye çalışması beni rencide ediyor. Bu çok incitici ve onur kırıcı oluyor..." (G.15, Somali, E., 19)

"...tanıştığım bazı insanların davranışları ve acıyan bakışları gerçekten korkunç. Onların merhametine ihtiyacım yok. Sizin orada su ve elektrik var mı, doktor var mı? Domates yetiştiriyor mu? diye soruyorlar. Sen Afrika'dan geldin buradaki modern yaşam senin için mükemmel olsa gerek diyorlar. Türkiye'de medyada Afrika'nın hep fakir tarafları gösteriliyor. İnsanlar da Afrika'nın her yerinde insanların açlıktan öldüğünü düşünüyorlar. Afrika'nın birçok yeri Türkiye'nin birçok yerinden güzeldir...ama acıyarak bakıyorlar çoğu zaman ve yardım etmeye meraklılar..." (G.27, Nijerya, K., 20).

“belki bilmeden çok cahilce soruyorlar...hiç aslan öldürdün mü?, koşucu musun ya da futbolcu musun?, Afrika’da yiyecek-içecek var mı?, çatal-bıçak kullanıyor musun?, çadırda herkes bir yerde nasıl yaşıyor?, anne ve baban çiftçi mi? diye soruyorlar. Anne ve babamın doktor, işveren ya da mühendis olup olmadığı aklına bile gelmiyor?...bizim iyi bir iş yapacağımızı düşünmüyorlar...bu aşağılayıcı bir şey...” (G.12 Nijerya, E., 23).

Afrika kökenli öğrencilerin ifadelerinden, yerellerin kendileriyle ve geldikleri coğrafya ile ilgili çok fazla bilgi sahibi olmadıkları ve çoğunlukla doğru olmayan bazı kalıpyargılara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim, görüşülen öğrencilerin birçoğu yerellerin Afrika ile ilgili çok sınırlı bilgiye sahip olduklarını ve kendilerine çok anlamsız gelen ve çoğu zaman küçümseyici sorular yönelttiklerini ifade etmektedirler. Bu yönde, Afrika kökenli öğrencilerin karşılaştıkları *aslan öldürdünüz mü, koşucu musun, sizin orada yiyecek-içecek var mı, çatal ve bıçak kullanıyor musunuz, ebeveynleriniz çiftçi mi, doktor veya hastane var mı, orada elektrik var mı, çadırda yaşam nasıl, buraya nasıl geldin, bizim paralarımızla mı okuyorsunuz* gibi sorular Afrika’ya ve oradan gelenlere ilişkin genelleştirici kalıpyargıları yansıtmaktadır. Bu yorumlar, egzotikleştirmenin yanı sıra kültürel aşağılamayı da içermektedir. Tüm Afrika kökenlilerin benzer bir yaşam deneyimine sahip olduğu varsayılmakla kalmaz, aynı zamanda bu deneyimin de açıkça öteki olduğu düşünülür. Bu yaklaşımlarda Afrika topyekün savaş, yoksulluk ve hastalıkla ilişkilendirilmektedir (Shapiro, 2014:394). Yerellerin bu yargıları bir süre sonra ayrımcı ve ötekileştirici bir söyleme veya davranışa yol açabilmektedir. Bu durumun yereller ve yabancılar arasındaki ilişkinin de çoğu zaman sağlıklı bir şekilde yürümemesine neden olduğu söylenebilir. Afrika kökenli öğrencileri ayırt etmeksizin aciz ve yoksul olarak gören söylemler, söz konusu kültürden bireylere yaklaşırken yardımsever ve hoşgörülü olunması gerektiğini vurgulamaktadır. Burada yatan anlayış, aslında, bireyin ‘ötekini’ egzotikleştirerek ve aciz görerek dışlama düşüncesini dışa vurmasıdır. Bu anlayış ötekini ilgiye, korunmaya ve desteğe muhtaç acizane bir varlık olarak gösterir (Russon, 1995:524). Burada çoğunlukla yardım ederken lütfetme eylemi söz konusudur. Lütfetme eylemi, küçümsemeyi, hor görmeyi, tepeden bakmayı, aşağılayarak konuşmayı ve genellikle aşağı bir konumda görmeyi içermektedir. Her durumda, mesaj şudur: *Sen benden daha azsın veya aşağısın; yeterli değilsin*. Bu nedenle, ötekinin (azınlık) bizim üstün sadakatimize, yardımımıza ve hoşgörümüze tâbi olmasını gerektiren ciddi bir iktidar ilişkisi ortaya çıkar. Bu yaklaşım, söz konusu iktidar ilişkisi içerisinde, çoğunluğu, azınlık karşısında ayrıcalıklı ve üstün bir konuma yerleştirir (Russon, 1995:524).

Genel olarak değerlendirildiğinde, yerellerin Afrika kökenli öğrencilerle ilişki kurma biçimlerinde onlara yönelik var olan bazı *kültürel kalıpyargılarla, önyargılarla* donanımlı oldukları ve çoğu zaman farkında olmadan birtakım genellemeler yaptıkları anlaşılmaktadır. Afrika kökenli öğrenciler, yerellerin kendilerine yönelik birtakım önyargılı ve ayrımcı davranışlarını kendileriyle ilgili yeterince bilgi sahip olunmamasına ve kültürel bazı kalıpyargıların varlığına dayandırdıkları görülmektedir. Ayrıca, ev sahibi ve yabancılaşmanın söz konusu olduğu bir sınır deneyiminde, acıma ve acınmaya dayalı bir ilişki türü, yabancıların yabancılaşmasını ve ev sahibinin hükümranlığını belirginleştirdiği bir ilişki tarzı yaratmaktadır (Kristeva, 1991:32). Sue vd.lerinin (2007a; 2007b) mikro saldırganlığa dair yaptıkları sınıflamaya göre, gündelik etkileşimler sırasında niyetlenilmemiş veya bilinçsiz olarak açığa çıkabilen mikro yok sayma davranışı bu örnekte yerellerin farklı ülkelerden gelen Afrika kökenli öğrencileri homojen bir grup olarak nitelendirmeleri, yardıma muhtaç olarak görerek aynılaştırmaları, onların deneyimsel gerçekliklerinin hesaba katılmadığı, yadsındığı veya hiçe sayıldığı duygusuna kapılmaları ve dışlanmışlık hissetmeleri şeklinde açığa çıkmaktadır.

Kategori 4: Farklılaştırma Çabası Olarak Doğal Özelliklere Aşırı Vurgu ve Deneyimsel Gerçekliklerin Yadsınması

Bilinçsiz, niyetlenilmemiş veya kasıtsız mikro-saldırgan bir ayrımcı davranış örneği olarak yerellerin Afrika kökenli öğrencilerin fiziksel birtakım doğal özelliklerine ilişkin sahip oldukları yargılar veya varsayımlar gösterilebilir. Afrika kökenli öğrencilerin doğallıklarına yönelik vurgularda veya övgülerde ön plana çıkan husus, sahip oldukları fiziksel atletik yapıları, tenis/derinin ve saç yapılarının farklılığıdır. İlişkiler sırasında fiziksel doğal birtakım özelliklere aşırı vurgu veya övgü ilk bakışta olumlu yaklaşım gibi görünse de bu durum karşıdaki kişiyi kendini fiziksel bir nesneden ibaret olarak algılandığı ve diğer deneyimsel gerçekliklerinin ehemmiyetli görülmediği düşüncesine kapılmasına yol açabilir. Örneğin, atletik yapılarına, derilerine ve çoğunlukla saçlarına dokunulmak istenmesi ve buna yönelik yapılan yerli yersiz övgüler bazı öğrencilerin söylemlerine yansımaktadır:

"...saçımı nasıl ördüğümü, nasıl yıkadığımı vb. şeyler soruyorlar yerli yersiz herkesin içinde...sizin sesiniz de zenci sesi çok güçlü değil mi, bize şarkı söylesene diyorlar...övgülerde bulunuyorlar, saçımı ellemeye kalkıyorlar, herkesin içinde şarkı söyle diyorlar...bunu merakla veya sevgiyle açıklayamayız, ben fiziksel bir obje değilim... bunlardan ibaret de değilim..." (G.34, Kenya, K., 20).

"...sizin saçınız hiç dökülüyor...ne kadar iyi filan diyorlar...nasıl bakıyorsunuz soruyorlar...dokunmaya çalışıyorlar...çoğu zaman otobüste giderken bazıları derimize dokunmaya çalışıyor...bir keresinde bir kadın herkesin içinde otobüste benim derimin ne kadar canlı olduğunu söyledi...kendisinin de böyle bir tene sahip olmasını arzuladığını böylelikle daha az kırısacağına söylüyordu...beni denek gibi görüyordu...." (G.29, Gana, K., 22).

"...bana soruyorlar mesela senin kemiklerin bizden farklı mı diye...siz doğuştan böyle sporcu gibi mi doğuyorsunuz diye...cahilce şeyler söylüyorlar...herkeste fiziksel şeyler var...bunu sürekli söylemenin anlamı nedir...bence bu bizi sadece rengimize, kasımıza göre filan algıladıklarını gösteriyor...bu iyi bir şey değil...iyi de hissettirmiyor...kırıcı bence..." (G.24, Fildişi Sahili, E., 21)

Bu örneklerde görüleceği üzere, Afrika kökenli öğrencilerin çoğunlukla atletik yapıları ve sportif etkinliklere yatkınlıkları, sahip oldukları ten/deri ve saç özellikleri daha çok vurgulanmakta ve olumlu bir özellik atfedilmektedir. Örneğin, yerli yersiz özellikle siyahi kadın öğrencilerin saçlarının nasıl örüldüğü, yıkandığı, derilerinin canlılığı gibi konuların sorgulandığı ve övüldüğüne dair ifadeler elde edilmiştir. Bu durumda, Afrika kökenli siyahi kadın öğrenciler diğer kadınlardan farklı ve yabancı olarak egzotik öteki şeklinde görülmektedir. Benzer şekilde, Afrika kökenli erkek öğrencilerin atletik yapılarına yönelik övgüler de siyah olmayan öğrencilerin siyah erkekleri egzotikleştirmesinin bir yolu olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Çoğu zaman, yerellerin Afrika kökenli öğrencilerin bu özelliklerini onurlandırdıkları veya yücelttikleri söylenebilir. Ancak, Afrika kökenli öğrenciler yerellerin kendilerine bu şekilde yaklaşılmasından rahatsızlık duymaktadırlar. Çünkü bu türden fiziksel doğal özelliklere vurgunun kendilerinin fiziksel bir nesneden ibaret olarak algılandıkları, kendi diğer deneyimsel gerçekliklerinin görmezden gelindiği düşüncesine kapılmalarına neden olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla, Afrika kökenli öğrencilerin çoğu zaman bu ifadeler veya övgüler karşısında kötü hissettikleri ve dışlandıkları duygusuna kapıldıkları anlaşılmaktadır.

Veriler şuna işaret etmektedir ki yabancıyı onurlandırmaya kilitlenmek ancak önyargısızlığın yitimine işaret etmektedir. İlişkiler her ne kadar içten olsa da aynı zamanda pozitif söylemin gölgesinde yabancıların tabulaştırılması biçimde bir başka negatifliğin oluşmasına katkıda bulunmaktadır (İnce, 2011:178-179). Bu durum, yerellerin aslında onların olumlu özelliklerini ön plana çıkartıyormuş izlenimi verse de kasıtsız mikro-saldırgan ayrımcı davranışa yol açtığı şeklinde yorumlanabilir. Zira, damgalamaya karşı yaşanan iç çatışma, özellikle olumsuz çağrışımları olumlu olanlarla birlikte anma çabalarında kendini açığa çıkartmaktadır. Bu davranış, yabancılar hakkında değerlendirme yaparken, örneğin siyah tenli insanlara atfedilen doğallıklardan ve müziğe veya spora daha yatkın olmalarından söz ederek, onlar hakkında olumlu vurgu yaparak kendini göstermektedir (İnce, 2011:178; ayrıca bkz. Bhattacharyya, 2002). İnce'ye (2011:178) göre, bireysel yeteneklerin genelleştirilmesinden türetilen bu ırksal yetenek tanımı, ilk bakışta yabancıya yönelik bir övgü gibi gözükse de onun yabancı kimliğini pekiştiren, farklılığına vurgu yapan ve kişiyi o yapan diğer deneyimsel gerçekliklerini dışarıda bırakan bir anlayışın ürünü olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla, kişilerin bedensel veya fiziksel özelliklerine yönelik bu aşırı vurgular Afrika kökenli öğrencilerin kendilerinin fiziksel bir nesne gibi algılamalarına neden olabilmekte ve diğer deneyimsel gerçekliklerinin yadsınması nedeniyle olumsuz duygular hissettirmektedir. Sue vd.lerinin (2007a; 2007b) mikro saldırganlığa dair yaptıkları sınıflamaya göre, gündelik etkileşimler esnasında ortaya çıkabilen *mikro-yok saymalar* bu örnekte yerellerin fiziksel doğal özelliklere aşırı vurguları nedeniyle Afrika kökenli öğrencilerin kendilerinin farklılaştırıldıkları, fiziksel bir nesneden ibaret olarak algılandıkları ve diğer deneyimsel gerçekliklerinin yadsındığı duygusuna kapılmaları biçiminde karşımıza çıkmaktadır.

Kategori 5: Aşağı Görme Biçimi Olarak Zeka Düzeyi Atfetme

Mikro saldırganlığın biri türü olan mikro aşağılamaların karşılık geldiği temalardan biri de zeka düzeyi atfetmedir. Bir kişinin üyesi olduğu ırka ya da kültüre göre zekasının ve yeteneğinin değerlendirildiği yorumlar veya sözler yani zeka düzeyi atfetme mikro aşağılama kategorisine denk gelir. Misal, Afrika kökenli bir öğrenciye *sen bu okula veya bölüme nasıl geldin ya da kazandın?* diye sormak, *ders grup çalışmalarında başarısız olacağını*

düşünerek kaçınmacı davranış sergilemek, daha çok ders dışı etkinliklerde muhatap olmak gibi eğilimler bu kapsamda düşünülebilir. Hatta kimi yorumlar bazen iltifat olarak bile çerçeveslenebilir, ancak siyah bireylerin beyazlar kadar zeki veya başarılı olmadığını varsaydıkları için aşağılayıcıdır (Mercer vd., 2011:458). Bu eylemler yabancıların üyesi olduğu ırksal veya kültürel grubun daha aşağı nitelikte olduğu imasını içermektedir. Bu anlamda, mikro aşağılama davranışı beyaz ırkın üstün olduğuna dair farkında olunmayan güçlü bir inanca dayanmaktadır (DeCuir-Gunby ve Gunby, 2016:393; Sue vd., 2007b). Burada altta yatan gizli, örtük anlam ya da mesaj, Afrika kökenli siyahi öğrencilerin beyazlar kadar zeki ve yetenekli olmadıkları ya da olamayacaklarıdır. Bu hususta görüşülen Afrika kökenli öğrencilerin ifadeleri zeka düzeyi atfetme üzerinden önemli mikro-saldırgan eğilimleri yansıtmaktadır:

"...bizim zor anlayan kişiler olduğumuzu düşünüyorlar...bunlar Afrikalı ne anlarlar diyorlar galiba...mesela ders için bir grup çalışması olacağında benimle aynı grupta yer almak istemiyor bazıları...benim grubun başarısını düşürecekleri düşünüyorlar...bana ne hissettirdiğinin farkında olmuyor bazen..." (G.8, Gana, E., 21).

"...benim bir Gana'lı arkadaşım var o çok yakın...Türklerle daha çok halı saha maçı yapıyoruz...bizim hepimizin çok iyi oynadığını düşünüyorlar...onlarla biraz İngilizce biraz Türkçe konuşuyoruz...ders çalışmak için bizi çok tercih etmiyorlar, bizim yeterince iyi ve akıllı olmadığımızı düşünüyorlar...bu bir aşağılama aslında bilinçli olsun olmasın..." (G.20, Nijerya, E., 22).

"...ilk geldiğimde pek iyi davranmadılar...niye bilmiyorum...bazıları kötü davranıyordu tıpta...sanki haklarını yiyormuşuz gibi mi düşünüyorlardı...Afrikalardan gelip bizim sıramızı alıyorsunuz...nasıl geldin sınavsız mı geldin diyorlar...siz okusanız ne olacak ki boşuna yer işgal ediyorsunuz diyor bazıları...bizim onlar kadar akıllı olduğumuzu düşünmüyorlar..." (G.32, Kenya, K., 23).

Söylemlerden açığa çıkan şu ki Afrika kökenli öğrenciler yerellerle olan gündelik etkileşimleri sırasında kendi zeka ve becerilerinin daha aşağı seviyede olduğunu ima eden çok sayıda mikro-saldırganlıkla karşılaşmaktadırlar. Görüşülen Afrika kökenli erkek öğrencilerin önemli bir kısmı yerellerle olan ilişkilerinin çoğunlukla sportif etkinliklerle sınırlı olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer şekilde, bazı öğrencilerin ders grubu çalışmalarında başarı oranını düşürecekleri kaygısıyla Afrika kökenli öğrencileri gruplarında istemeyerek kaçınmacı davranışlar sergiledikleri belirtilmiştir. Ayrıca, bazı Afrika kökenli öğrenciler yerli bazı öğrencilerin kendilerinin yetersiz ve zeki olmayan insanlar olduklarının düşünülmesinden dolayı zaman zaman kendilerinin onların haklarını yediklerini ve Türkiye'de hak etmeden eğitim gördükleri suçlamasıyla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle erkek Afrika kökenli siyahi öğrencilerin ırkları ve cinsiyetleri nedeniyle genellikle atletik ve sporcu olduklarına dair bir kalıpyargının baskın olduğu anlaşılmaktadır. Yerellerle olan ilişkinin daha çok sportif etkinliklerle sınırlanıyor olmasının ve ders çalışmalarını içermemesinin literatürde bir karşılığı bulunmaktadır. Morales'e (2014:55-56) göre bu atletizm algısı siyah olmayan öğrencilerin siyah erkekleri egzotikleştirmesinin bir yoludur. Bu atletizm algısının kökleri, siyah erkeklerin hiper erkeksi olduğu fikrinden kaynaklanmaktadır. Burada, güçlü ve agresif atlet imajı, düşük gelirli ve yoksul sınıftan siyah erkeklerle ilişkilendirilmiştir (bkz. Collins, 2005). Siyah erkeklerin sporcular olarak egzotikleştirilmesi, daha genel olarak sporla ilgili bilgi ve ilgiye sahip oldukları fikrine kadar uzanır. İnsanlar genellikle siyahi öğrencilerin basketbol ve futbol gibi siyah erkeklerin egemen olduğu sporlarla ilgilenmelerini bekler. Nitekim, ayrımcılığa ilişkin literatürde, toplumsal olarak belirli ırklarla özdeşleştirilen mesleklerin, ilgi alanlarının veya etkinliklerin varlığı dikkat çekmektedir. Buna göre, siyahlar spor, müzik, eğlence vb. etkinliklerle özdeşleştirilen ırklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, akıl, zeka ve bilgi gerektiren işlerin beyazlara ait olduğu fikri yerleşik bir tarihsel-kültürel sürekliliğe dayanan önyargıya işaret etmektedir. Bu durum, ırk ilişkileri tarihinin yadsınamaz bir parçası olan Beyazların entelektüel ve kültürel üstünlüğüne dair usta anlatıların izlerini de taşımaktadır (Shapiro, 2014:399).

Daha önce de belirtildiği gibi, mikro aşağılama ya da değersizleştirme, failin veya ayrımcı davranışı sergileyenin farkında olmadığı, ancak alıcıya gizli bir hakaret içerikli mesajın iletilmesi anlamına gelmektedir (Sue vd., 2007b:274). Nitekim, gündelik etkileşimler sırasında açığa çıkabilen *mikro aşağılamalar* bu örneklerde Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin karşılaşmalar sırasında entelektüel ve kültürel zeka ve beceri düzeylerinin daha aşağı olduğu varsayımına maruz kalmaları şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Araştırmalar, bu tür anlatıların birçok renkli öğrencinin eğitim hayatını şekillendirmeye devam ettiğini göstermiştir: Kendi ırksal/etnik gruplarının akademik performansı hakkında olumsuz klişelerin farkında olan öğrenciler, *kalıpyargı tehdidi* olarak adlandırılan bu yargılara ya da klişelere uyma konusunda daha yüksek risk altında olabilir (Shapiro, 2014:399).

Kategori 6: Eğlenme Aracı Olarak Ötekine Yönelik Hitap Şekli/Lakaplar ve Şakalar

İrksal alay, 1) kişinin ırkını klişeleştirecek şekilde lakap takmak, 2) ırk nedeniyle giyim tarzı, aksan veya fiziksel görünümle dalga geçmek ve 3) ırkı nedeniyle kişiyi faaliyetlerden dışlamak (Iyer ve Haslam, 2003) şeklinde çoğu zaman tezahür etmektedir. Mikro aşağılamalar, beyaz olmayan insanların ırksal veya etnik mirasına veya kimliğine karşı kabalık, duyarsızlık veya aşağılayıcı tutumlar aktaran değersizleştirici sözler ve eylemlerdir (Sue ve Constantine, 2007:138). Mikro fiili saldırganlıklar ise, lakap/isim takma, alay etme, kaçınma davranışı veya amaçlı ayrımcı eylemler yoluyla hedeflenen kurbanları incitmeyi amaçlayan açık ırksal temelli ayrımcı saldırılardır (Sue ve Constantine, 2007:137). Bu anlamda, Afrika kökenli siyahi öğrencilerin gündelik hayatta etkileşimler veya karşılaşmalar sırasında maruz kalabildikleri birtakım hitap şekilleri, lakaplar ve şakalar mikro saldırganlık sınıflamasına göre mikro-fiili saldırılar ve mikro-aşağılamalar üzerinden incelenebilir. Bu mikro saldırganlık örneklerinin Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin gündelik hayatlarında iki farklı alt kategoride açığa çıktığı tespit edilmiştir.

Alt kategori 6.1: İsmiyle Hitap Edilmemesi ve Lakaplara Maruz Kalmak

Görüşülen bazı Afrika kökenli öğrenciler gündelik hayatta kendileri için kullanılan bazı hitap şekillerinden rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir. Bu hitap şekillerinin başında *zenci*, *Arap*, *çikolata*, *sevimli şey*, *şeker şey* gelmektedir. Bazı öğrencilerin kendileri için kullanılan hitap şekillerini ayrımcı veya ırkçı bir söylem olarak algıladıkları söylenebilir.

"...zenci diyorlar...Arap diyorlar...ilk zamanlarda kızmıyordum ama sonra kızmaya başladım, çünkü sana zenci diyor ve sonra küçümsemeye başlıyor...o yüzden hoşuma gitmiyor...siyah normal ama sokakta yürürken renkle hitap etmesi normal değil...bir insanı niye rengiyle tanımlıyorsunuz ki?...tamam belki onlar zenciyle siyah arasındaki farkı bilmeden zenci diyorlar ama...eğer bir insanı gördüğünde ona ten rengiyle hitap ettiğinde bu tam da ırkçılık oluyor...bu hoş değil, güzel değil...bu tam da ayrımcılık..." (G.4, Sudan, E., 22).

"...bana sürekli çikolata diye hitap ediyorlar...ne şekersin sen öyle diyorlar...galaksi diyorlar...belki şaka yapıyorlar ama ben onlara durup dururken öyle sözler söylemiyorum...herkesin bir ismi olduğu gibi bizim de bir isimimiz var...ama sanki bizim isimlerimiz hiç önemli değilmiş gibi..." (G.25, Nijerya, K., 21).

"...bence burada yaşamış her siyahinin anlatacak bir hikayesi vardır...daha zayıf olanlar dışarda karşılaştıklarından sonra eve gelip ağlayabiliyor...size isminizle hitap etmiyor kimse...bu çok nezaketsiz bir şey...sanki cehennemden gelmişiz ya da yaratılmışız gibi gözlerini dikip bakabiliyor...çok kızıyorum buna...beni en çok kızdıran şey de biz çok misafirperveriz ve ırkçı değiliz demeleri...bir keresinde bir kadın kızına yalan söylemeye devam ederse benim gibi kara olacağını söylüyordu..." (G.14, E. Zambiya, E., 23).

Afrika kökenli bazı öğrencilerin deneyimleri kendilerine yönelik sarf edilen şakayla karışık kullanılan bazı hitap şekillerinin de aslında kendilerine yönelik bir aşağılama veya küçümseme içerdiğine işaret etmektedir. Özellikle kendilerine *zenci* diye hitap edilmesini yerellerin bu sözcüğün gerçekte ne anlama geldiğini bilip bilmedikleri veya ırkçı bir hitap şekli olup olmadığı konusunda tereddüt yaşasalar da bundan rahatsızlık duymaktadırlar. Yine kendilerine yönelik kullanılan *çikolata*, *sevimli şey* vb. hitap şekillerinin de çoğunlukla şaka içerikli kullanımlar olabileceğini de düşünmektedirler. *Zenci*, *Arap*, *çikolata*, *sevimli şey* gibi yerellerin kullandıkları hitap şekilleri kasıtlı, niyetlenilmiş olsa da olmasa da yabancıyla yerel arasındaki ilişkide yabancıya ikincil konumunu pekiştiren ve yeniden üreten bir etkiye sahip olduğu gibi aynı zamanda incitici bir niteliğe de sahip olabilmektedir. Bu anlamda, bazen kasıtlı, niyetlenilmiş bazen de niyetlenilmemiş olarak açığa çıkabilen *mikro-fiili saldırılar* ve *mikro aşağılamalar* bu örneklerde Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin gündelik karşılaşmalar sırasında kendi isimleriyle çoğunlukla hitap edilmemeleri ve belirli lakaplar takılması suretiyle bireysel kimliklerinin değersizleştirilmesi biçiminde açığa çıkmaktadır.

Alt kategori 6.2: Mizah ve Şaka Yapılması Gereken Varlıklar Olarak Görülmek

Afrika kökenli yabancı öğrencileri gündelik hayatta en çok rahatsız eden konulardan biri, gündelik karşılaşmalarda kendilerine yönelik çoğunlukla ten renklerini hedef alan şakalara maruz kalmalarıdır. Bu anlamda, Afrika kökenli siyahi öğrenciler gündelik yaşamın kalıcı bir parçası gibi görünen rahatsız edici şakalara maruz kalabilmektedirler. Mikro saldırılar olarak kabul edilebilecek bu şakalar içinde buldukları sosyal bağlamlarda Afrika kökenli öğrencilere yönelik dolaylı veya doğrudan ifade edilen belirsiz mizahi niyetlerle saldırgan sözlü

açıklamalar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki örnekler, *görülürde mutlaka şaka yapılması gereken varlıklar* olarak Afrika kökenli yabancı öğrencilerin olumsuz bazı deneyimlerine işaret etmektedir:

"...Türkiye'de biraz böyle bir şey var, bir siyah birini gördüklerinde seni biraz aptal bir insan sanıyorlar, hemen dalga geçmeyi düşünüyorlar...birisi seni gördüğü zaman şaka yapmak zorunda hissediyorsa bu dalga geçmek küçümsemek oluyor...bunun ne hissettirdiğini çoğu kimse hiç anlamıyor bile...tepki gösterince de sen hiç espiriden, şakadan anlamıyorsun diyorlar..." (G.5, Etiyopya, E., 23).

"...dalga geçen çok oluyor...mesela birisi bana her gün yıkanmana rağmen niye hala siyahsın diyor...meraktan ya da başka bir şeyden önemli değil bazı soruları duymaya dayanamıyorsunuz...bazı şeyler korkunç...mesela bana tatlı-güzel bir çikolata diyor, bir fotoğraf çekebilir miyiz diye soruyor...böyle şeylerle karşılaşmaktansa hiç kimseyle konuşmayayım diyorum...ben kızınca siz hiç şaka bilmez misiniz diyorlar...ne kadar alıngan diye bir de eleştiriyorlar bazen...nasıl tepki vereceğimi bazen bilemiyorum..." (G.33, Zimbabve, K., 20).

"...bizim Afrika'da kıyafet giymediğimizi çıplak dolaştığımızı sanıyorlar...siz burada mı giyiniyorsunuz diye soruyorlar...hiç aslan öldürdünüz mü diyorlar...sen gece görünmüyorsun da diyorlar...dalga geçiyorlar...her gün gördüğüm arkadaşlar bile bazen böyle saçma şakalar yapıyorlar...buna niye ihtiyaç duyuyorlar bilmiyorum... bazen bu şeylerle karşılaşmamak için yolumu bile değiştirdiğim oluyor..." (G.19, Gana, E., 21).

Söylemlere göre Afrika kökenli öğrenciler, yerellerin çoğunlukla eğlence amaçlı şakalarının aşağılayıcı ırkçı mesajlar yansıttığını belirterek *incinmişlik duygularını* ifade etmektedirler. *Sürekli olarak şaka yapılan ve eğlendiren konumda olmaları, isimleriyle hitap edilmemeleri* Afrika kökenli öğrencilerin hoşuna gitmeyen bir ilişki biçimi olarak değerlendirilmektedir. Yerli öğrenciler, komedi veya şaka girişimleriyle birini inciteceklerini fark etseler de etmeseler de şaka eylemi başlı başına kasıtlı bir durumdur ve başkalarını güldürmeyi hedefler. Dolayısıyla, görüşülen bazı Afrika kökenli öğrenciler sırf bu türden şakalara maruz kalmama adına çoğu zaman kendilerini sosyal bağlamlardan izole ettiklerini de ifade etmektedirler. Afrika kökenli öğrenciler yerellerin diyaloglar sırasındaki şakalarının saldırgan veya incitici olduğunun farkında olmadıklarını düşünmektedirler. Çoğu zaman, Afrika kökenli öğrenciler maruz kaldıkları şakalara tepki gösterdiklerinde kendilerinin çok hassas ve şaka kaldıramayan kişiler olarak suçlandıkları yönünde veriler tespit edilmiştir. Bilinçli, niyetlenilmiş veya bilinçsiz, niyetlenilmemiş olsun incitici türden şakalar Afrika kökenli öğrencilerin düzenli olarak iletişim kurdukları kişiler tarafından ve tanımadık birileri tarafından da yapılabilmektedir. Ancak, şüphesiz iletişim kurdukları kişiler tarafından şakalara maruz kalmak onlar üzerinde daha fazla etki bırakmaktadır. Afrika kökenli öğrencilerin bu deneyimleri onların yerellerle olan karşılaşmalarındaki konumlarına dair önemli bir fikir vermektedir. Bu anlamda, aslında yerellerin şaka yapma eğilimleri art niyetli bir düşünce taşısa da taşımaya da sonuçları itibarıyla benzer etkiler yaratmaktadır. Nitekim, gündelik etkileşimler sırasında açığa çıkabilen *mikro-fili saldırılar* ve *mikro aşağılamalar* bu örneklerde Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin karşılaşmalar sırasında kendilerinin görüldüğünde mutlaka mizah ya da şaka yapılması gereken varlıklar olarak hissettirilmesi yoluyla değersizleştirilmeleri veya küçümsemeleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Başka bir deyişle yabancı öğrencilerin yerellerin bazı şaka ya da mizah temelli söylemlerinin bilinçli, niyetlenilmiş olsa da olmasa da sonuçlarından son derece etkilendikleri dikkat çekmektedir.

Neticede, gündelik etkileşimlerde açığa çıkan hitap şekli/lakaplar, mizah ve şakaların yabancıyla yerel arasındaki ilişkide yabancıya ikincil konumunu pekiştiren ve yeniden üreten bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Aslında, bu örneklerde kasıtlı ya da kasıtsız şaka yollu mikro saldırıda bulunan kişilerin bu durumda bilinçaltı düzeyde mizah olarak kodlanmış ayrımcı inançlara sahip oldukları iddia edilebilir. Ayrıca, ayrımcılık içeren lakaplar, mizah ya da şakalar bunu yapan kişilere öncelikle sosyal ağlarda kabul, statü ve sosyal sermaye kazanmaları için hızlı ve kolay bir yöntem sunar (Yosso vd., 2009:671). Afrika kökenli siyah öğrencilerin karşılaştıkları ırkçı şakaların, klişelerin ve ırksal lakapların tarihsel olarak Afrika kökenli siyahilere yönelik inşa edilmiş ve süregelen kalıpyargılarla örtüşen rahatsız edici bir toplumsal kabulü yansıttığı söylenebilir. Şüphesiz, yerellerin niyetleri ne olursa olsun, kullanılan hitap şekilleri ve yapılan şakalar aidiyet duygularını azalttığı ve gündelik yaşama katılımı sınırlandırdığı için yabancı öğrencilerde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Gündelik bir alışkanlık ve dil olarak ayrımcılık içeren türden hitaplar ve şakaların yarattığı olumsuz sonuçlar göz ardı edilemez.

Kategori 7: Kaba Sözler, Jestler ve Nezaketsiz Tavırlara Maruz Kalmak

Ötekine nasıl davrandığımız kendimizi nasıl gördüğümüzle, nerede konumlandığımızla ilgili olabilir (Helbling, 2008:4). Kaba sözler ve jestler, nezaketsiz tavırlar ve izinsiz fiziksel temaslar Afrika kökenli siyah

öğrencilerin gündelik hayatta yerellerle olan etkileşimleri veya karşılaşmaları sırasında deneyimledikleri mikro-saldırganlıklar olarak kabul edilmektedir. Güven ve nezaketin sürmesinin toplumsal etkileşim açısından önemini düşündüğümüzde Afrika kökenli siyah tenli yabancı öğrencilerde yerele karşı güven kaybının ve nezaket probleminin (çoğu zaman özel alana düşüncesizce ve nezaketsizce giriş yapılmasının, kaba davranışlar sergilenmesinin) yerellerle olan ilişkilerinin ve toplumsal etkileşimlerinin düzeyinin belirlenmesinde önemli rol oynadığını söylemek mümkündür. Bu anlamda, Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin yerellerle olan temaslarında bilinçli ya da bilinçsiz türden mikro saldırılara maruz kalmaları onların zaruri olarak gündelik etkileşimlerden uzak durmalarına yol açtığı söylenebilir. Bu durumda, yabancıyla olan ilişkide bilinçli ya da bilinçsiz biçimde nezaketin ihmal edilmesi ve kaba davranışlar sergilenmesi yoluyla mikro-saldırgan ayrımcı davranışlara ilişkin bazı Afrika kökenli öğrencilerin aktardıkları gündelik hayat deneyimleri dikkat çekmektedir:

"...otobüste birinin yanında oturursam bazen kalkıyorlar hemen...yanımda oturmak istemiyor bazıları...birkaç kez başıma geldi hem erkek hem kadın bunlar genç yaştaydı....evde benim kullandığım tabağı hiç kullanmak istemezlerdi...bu hoş değil...sokakta insanlar bazen laf atıyor...mesela seni gördüğünde bağıyor gel diye bağıyor...daha çok dalga geçiyorlar...sürekli neden geldin diye soruyorlar...genelleme yapmak istemiyorum burada çok iyi insanlar da var...ama renginden dolayı birçok yabancı burada kaba davranışlarla karşılaşılıyor...kendime güvenim kayboluyor...bu yüzden hep Afrika'dan gelenlerle birlikte olmak zorunda kalıyorum..." (G.20, Nijerya, E., 22).

"...otobüse bindiğimde garip garip bakıyorlar...selam vermeden birine hemen nereden geldin diye sormak, hayatında daha önce hiç görmediğin birinin saçına dokunması çok kaba bir davranış...insanların görünüşlerinden dolayı yüzlerine karşı gülmek ve alay etmek tamamen cahillik, bilgisizlik ve saygısızca bir şey...ama bence buradaki bazı insanlar Afrika'ya dair gerçeği tam yansıtmayan bilgiler nedeniyle önyargılarla dolular...işte bazıları çok yargılayıcı, cahil ve çok sinir bozucu...bana ilk geldiğim zamanlarda sorsan ırkçılık var dedim, ama şimdi bunun çok geçerli olmadığını söyleyebilirim...dalga filan geçiyor bazıları...ama çok meraktan dolayı bazen ölçü kaçıyor her...ama ırkçı değiller aslında ben Türklerin çoğunu meraklı insanlar olduklarını ve siyahlara karşı önyargılarının olduğunu düşünüyorum...ama tabi sonuçta beni etkiliyor birçok yaşadığım şey, öfkeleniyorum, ağladığım dahi oluyor veya evden çıkmadığım zamanlar...psikolojim bozuluyor..." (G.37, Kenya, K., 23).

"...Türkiye'deki cahillik bence...ama tam ırkçılık değil...mesela zenci diyor...ne olduğunu bilmiyorlar ama kullanıyorlar...kötü bir şey olduğunu bilmiyorlar, arasındaki farkın ne olduğunu...bizim ona kızcağımızı, alıncağımızı bilmiyor...bunu öğrenmek de istemiyor...önceden kızıyordum şimdi çok kızmıyorum ...ama bunlar yine de incitici oluyor ve zarar veriyor bana...çünkü üzülüyorum, kırılıyorum bazı yaşadıklarımın dolayısıyla...sırf bu yüzden vaktimi sadece Afrikalı arkadaşlarla geçiriyorum...onlarla her şeyi hallediyoruz...buradaki insanlarla iletişim kuramıyorum çünkü uzaydan gelmiş gibi davranıyorlar..." (G.24, Fildişi Dahili, E., 21).

Afrika kökenli siyahi öğrencilerin söylemlerinden gündelik hayattaki yerellerle olan karşılaşmaları sırasında birtakım nezaketsiz ve kaba davranışlara maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Toplu taşıma araçlarında yanlarına oturmaktan kaçınma, izinsiz ve sebepsiz yere fiziksel temasta bulunma, selam vermeden veya tanışmadan soru sorma, laf atma, anonim bir şekilde hitap etme, yüksek sesle konuşma, gülmek, yedikleri ve içtikleri nesnelere kaçınma gibi davranışlar Afrika kökenli siyahi öğrencilerin karşılaştıkları mikro saldırı davranışları olarak açığa çıkmaktadır. Söylemlerden çıkartılabilecek önemli bir nokta, Afrika kökenli öğrencilerin yerellerle yaşadıkları ilişkilerde ideal bir ilişkide veya iletişimde olması gereken davranış ve nezaket kurallarının çok kolay ihlal ediliyor olması ve bunun çok sıradan bir hale dönüşmesidir. Bu durum Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerde, yerellerin kendileriyle kurdukları ilişkilerde bir ast-üst ilişkisini benimsedikleri fikrini doğrulamaktadır. Sue vd.lerinin (2007a; 2007b) mikro saldırıya dair yaptıkları sınıflamaya göre değerlendirilecek olursa, mikro fiili saldırılar ve mikro aşığılamalar bu örneklerde Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin karşılaşmaları sırasında çoğu zaman kasıtlı biçimde ama bazen de bilinçsizce yapılabilen sözlü ve sözlü olmayan birtakım nezaketsiz ve kaba davranışlara maruz kalmaları yoluyla ayrımcılığa uğramaları ve dışlanmış hissetmeleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Bazı söylemlere göre de Afrika kökenli öğrencilerin birçok davranışın kasıtlı saldırılar mı yoksa kasıtsız ya da niyetlenilmemiş eylemler mi olduğu konusunda son derece kararsız oldukları ve anlamlandırmaya çalıştıkları söylenebilir. Afrika kökenli siyahi öğrenciler gündelik hayatta karşılaşabildikleri hadiseleri tamamen genelleme eğilimi içerisinde olduklarını da söylemek mümkün değildir. Yapılan derinlemesine görüşmelerde yerellerin kendilerine karşı hitap şekilleri, dikkatli bakışları, mizah anlayışları, merakları, özel alan ihlalleri son derece rahatsızlık veren durumlar olarak ifade edilse de aslında bunların ırkçılıkla veya nefretle çoğu zaman ilgili olmadığı, daha çok bilinçsiz olarak yabancıya dair enformasyonun eksik oluşu ve yabancıyla karşılaşmaların

yeni deneyimleniyor oluşuna bağlandığı da söylenebilir. Dolayısıyla, görüşülen Afrika kökenli öğrenciler gündelik hayatlarında yerellerle olan karşılaşmalarında olumsuz sayılabilecek kasıtlı ya da kasıtsız türden bazı davranışlardan çoğu zaman rahatsızlık duyduklarını ifade etseler de bir süre sonra yaşananlara alıştıklarını veya karşılaştıkları saldırganlıkların en azından ırkçı bir temelde gerçekleşmediğini ifade etmektedirler. Aslında, gündelik etkileşimleri veya karşılaşmaları sırasında çok sayıda mikro saldırganlık olayına maruz kalan kişiler saldırganlıkta bulunan iyi niyetli kişilerin birçoğunun ayrımcı davranışlarda bulunduğu farkında olmadığını düşünmektedir (Sue vd., 2009:183; bkz. Dovidio vd., 2002; Sue vd. 2008b).

Ancak, buna rağmen yerellerin belki de mikro saldırganlık temelinde niyetlenilmiş ya da niyetlenilmemiş olsun bu davranışların maruz kalanlar üzerinde ruhsal ve fiziksel birçok olumsuz sonuca yol açtığı aşikardır. Bu yönde, artan çok sayıdaki araştırma, mikro saldırganlıkların hedefi olmanın psikolojik ve fiziksel sağlık, iyilik ve özgüven üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini göstermektedir (Yancura vd., 2016: 107; bkz. Harding ve Turner, 2015; Nadal, Griffin, Wong, Hamit & Rasmus, 2014; Ong vd., 2013). Er ve Durmuş'un (2021:1881) çalışmalarında da ifade ettikleri üzere, mikro saldırganlık mağduru olan birey, kendini yalnızlaştırılmış hissedebilir, güvensizlik, yaftalanma korkusu, içe kapanma, derslerden ve öğretim ortamından uzaklaşma gibi birçok olumsuz sonucun öznesi olabilir ve kaygı düzeyinde artış gözlenebilir. Görüşme verileri de Afrika kökenli öğrencilerin maruz kaldıkları her türden mikro-saldırgan ayrımcı davranışlardan dolayı öfkelenmeleri, üzüldükleri, kırıldıkları ve dolayısıyla psikolojik ve fiziksel sağlık, iyilik ve özgüven anlamında etkilendikleri yönündedir. Harding ve Turner'ın (2015:467) vurguladıkları üzere, gündelik hayatta karşılaşılan mikro saldırganlıklar özellikle stres yaratıcı olabilir, çünkü maruz kalanlar mikro saldırganlıklara nasıl tepki vereceklerini ya da tepki gösterip göstermeyeceklerini bilemezler. Hatta, bazı mikro saldırılar hafif veya küçük şeyler gibi görünse de gündelik hayatta ortaya çıkma sıklıkları düşünüldüğünde olumsuz anlamdaki kümülatif etkisi zarar verici boyutlara ulaşabilmektedir (Pierce, 1995:281). Diğer taraftan, Afrika kökenli öğrencilerin bazı söylemleri gündelik hayatta karşılaştıkları niyetlenilmiş ve niyetlenilmemiş mikro saldırgan ayrımcı davranışlar nedeniyle kampüs içinde ve dışındaki gündelik yaşantılarında daha çok kendileri gibi olanlarla etkileşim kurmak durumunda olduklarını göstermektedir. Söylemlere göre siyahi öğrenciler kendi ülkelerinden ve bölgelerinden gelen diğer yabancı öğrencilerle daha çok zaman geçirmekte ve yerli öğrencilerle etkileşimleri daha az düzeydedir. Çünkü, yerellerle olan gündelik etkileşimler sırasında maruz kalınan mikro-saldırgan türden ayrımcılıklar Afrika kökenli öğrencileri yerellerle olan ilişkilerinden uzaklaştırmaktadır. Bu yönde, siyahi yabancı öğrencilerin söylemleri ırksal temelli destek grupları veya güçlü karşı alanların varlığına ilişkin kanıtlar sunmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Hiyerarşik olarak konumlanmış olan birbirine benzemeyenler arasındaki etkileşimlerde mikro saldırgan ayrımcı davranışların ortaya çıkma potansiyeli yüksektir. Mikro saldırganlıklar, sosyal olarak marjinalize edilmiş grupları hedef alan önyargıların dışavurumlarıdır (Yancura vd., 2016:107). Bu anlamda, mikro saldırganlığa ilişkin vakalar gündelik yaşamın farklı alanlarında tezahür eden bireylerarası çok sayıdaki iletişim ve etkileşimde ortaya çıkar. Kimi araştırmacılar, mikro saldırganlığın, çoğunluk grupların mensuplarının kendileri dışındaki baskın olmayan grupların üyelerine yönelik üstünlük/aşağılık, normallik/anormallik, istenen/istenmeyen ve dahil etme/dışlama pratikleri çerçevesinde bilinçsizce sahip oldukları üstünlük anlayışlarının bir yansıması veya aktif dışavurumu olduğunu savunmaktadır (Sue vd., 2009:183; bkz. Sue vd., 2008). Gerçek olan şu ki, açık, aleni, kaba ayrımcılık biçimleri dünyada giderek azalış gösterirken örtük, gizil, ince veya niyetlenilmemiş mikro saldırgan ayrımcı davranışlar giderek daha fazla artmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'deki Afrika kökenli siyah tenli öğrenciler içinde yaşadıkları kentteki yaşam deneyimleri açısından aleni, bilinçli veya niyetlenilmiş ayrımcılık biçimleriyle daha az karşılaşsalar da örtük, bilinçsiz veya niyetlenilmemiş türden mikro saldırgan davranışlara daha fazla maruz kalabilmektedirler. Görüşleri incelenen Afrika kökenli siyahi öğrencilerin kentte yaşadıkları müddetçe deneyimledikleri birtakım olumsuz söylemleri ve eylemleri zaman zaman bilinçli veya niyetlenilmiş saldırganlıklar olarak tanımlasalar da çoğu zaman örtük, bilinçsiz veya niyetlenilmemiş türden mikro saldırgan ayrımcı davranışlar olarak değerlendirdikleri söylenebilir. Afrika kökenli yabancı öğrencilerin en nihayetinde karşılaştıkları mikro saldırgan ayrımcı davranışları yerellerin kendileri hakkında yeterli bilgi sahibi olmamalarına, aşırı merak ve çoğunlukla kültürel bazı kalıpyargı ve önyargıların varlığına dayandırdıkları gözlemlenmektedir. Onlara göre, *Türkler ırkçı değil, ama çok meraklı, özel alanı çok kolay ihlal edebilmekte ve çoğu zaman farkında olmadan incitebilmektedir.*

Zira, Sue vd.'lerinin (2007a:73) belirttikleri üzere mikro saldırgan ifadeler ya da eylemler genellikle bilinçli farkındalık seviyesinin dışında meydana geldiğinden, iyi niyetli kişiler de bu önyargılı eylemleri suçluluk hissetmeden veya ayrımcı davranışlarına dair bilgi sahibi olamadan yapabilirler. Ancak, yerellerin yabancıya yönelik ırkçı ve ayrımcı bir amaç taşımayan çoğunlukla merakı gidermeye yönelik davranışları ve söylemleri aslında karşı tarafta niyetlenilmeyen veya beklenmeyen olumsuz birçok etkiye neden olduğu söylenebilir. Yabancıyla kurulmaya çalışılan iletişimin genellikle, mizaha, şakaya, anlamlı veya anlamsız sorulara, araştırılan ilişkisine, meraklı ve şaşkın bakışlara indirgenmesi sağlıklı veya ideal bir iletişimin veya doğru bir anlam iletiminin gerçekleşmemesine neden olmaktadır. En nihayetinde, Afrika kökenli siyahi öğrencilerin gündelik hayatta yerellerle olan ilişkilerinde yaşadıklarını ifade ettikleri negatif deneyimlerin, yerellerin nefret içermeyen ve çoğu zaman aleni ya da niyetlenilmiş bir ayrımcılık hedeflemeyen eylemlerinin sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Lakin, bilinçli ya da niyetlenilmiş olsa da olmasa da farklı olana veya yabancıya karşı aşırı merakın, önyargının, kalıpyargının ve enformasyon eksikliğinin mikro fiili saldırılar, mikro aşağılamalar, mikro yok saymalar biçiminde tezahür eden mikro saldırgan davranışlara nasıl dönüştüğüne dair deneyimler hemen hemen bütün Afrika kökenli siyahi öğrenciler tarafından aktarılmıştır. Aslında, bu noktada genellikle tarihsel ve kültürel bir deneyimin mirası olarak bireylerin bilinçaltlarına gizlenmiş veya habituslarında var olan belirli ırklar ya da kültürle dair olumsuz önyargı ve kalıpyargılar açığa çıkmaktadır. Bu anlamda, yabancıyla olan ilişkide bilinçli veya aleni bir ayrımcı amaç taşısa da taşımasa da bu tür bir yaklaşım, yaşamın içine sızarak gündelik dili ve eylemleri işgal eder hale gelmekte, böylelikle mikro saldırgan ayrımcı davranışlar egzotikleştirme, nesneleştirme, tektürleştirme, deneyimsel gerçekliklerin yadsınması, zeka düzeyi atfetme, şakalar, lakaplar, nezaketsiz tavırlar vasıtasıyla sürekli olarak kendini yeniden üretmeye devam etmektedir. Dolayısıyla, gündelik etkileşimlerde ortaya çıkabilecek genellikle bilinçsiz ya da niyetlenilmemiş ama bazen de bilinçli bir şekilde tezahür eden aşağılayıcı, küçük düşürücü, değersizleştirici açık veya gizli mesajlar içeren mikro saldırgan ifade ve davranışlar daha belirgin hale gelmektedir.

Araştırma verileri mikro saldırganlıklara maruz kalmanın bireye ruhsal ve fiziksel temelde zarar verdiğini zira bu türden eylemlerin bireye toplumda daha düşük ya da değersiz bir konuma sahip olduğu mesajını küçümseyici bir tarzda verdiğini ve onu içinde yaşadığı ortama yabancılaştırdığını göstermektedir. Ayrıca, mikro saldırganlıklar, çoğunluk olmayan grubun üyelerinin gündelik yaşamlarında karşılaşabilecekleri genellikle örtük, ince, görünmez aşağılamalar ve hakaretlerdir. Bu mikro saldırganlıkların inceliği nedeniyle, mağdurlar saldırının kasıtlı olup olmadığını belirlemekte güçlük çektikleri için genellikle nasıl tepki verecekleri konusunda kararsızdırlar (Mercer vd., 2011:457). Dolayısıyla, maruz kalanlar açısından bu durum çok daha fazla rahatsızlık yaratabilmektedir. Ayrıca, bazı mikro saldırganlıklar gündelik konuşmalarda ve etkileşimlerde o kadar yaygın ve otomatiktir ki, genellikle masum ve zararsız olarak görmezden gelinir ve geçiştirilir. Bununla birlikte, beyaz olmayan kişilere son derece zarar verir çünkü mikro saldırganlıklar, duygusal kargaşa yaratarak ve psikolojik kaynakları tüketerek bireyin enerjisini ve üretkenliğini bozar (Sue ve Constantine, 2007:137). Bu anlamda, Afrika kökenli öğrencilerin maruz kaldıkları mikro saldırgan ayrımcı davranışlardan dolayı sağlık, iyilik ve özgüven anlamında olumsuz yönde etkilendikleri görülmektedir. Bu durum genellikle kişilerarası ideal iletişim ve etkileşim imkanını ortadan kaldırmakta ve doğal olarak ayrımcı, ötekileştirici ve dışlayıcı davranışların devam etmesine yol açmaktadır. Mikro saldırganlıkların birey üzerindeki ruhsal ve fiziksel anlamdaki sonuçlarının yanı sıra bir diğer olumsuz etkisi yerli ile yabancı arasındaki sosyal mesafenin açılmasıyla ilgilidir. Afrika kökenli siyah tenli öğrencilerin yerellerle olan temaslarında, niyetlenilmiş ya da niyetlenilmemiş türden mikro saldırılara maruz kalmaları onların zaruri olarak gündelik etkileşimlerden uzak durmalarına yol açabilmektedir. Zira, gündelik toplumsal etkileşimler sırasında genellikle fark edilmekte dahi zorluk çekilen mikro saldırgan eylemler açığa çıktığında, yabancı öğrencilerde incinme ve öfke duyguları ortaya çıkabilmekte ve onların yerellerle aynı fiziksel mekanı paylaşmaya yönelik istekleri tükenmektedir. Nitekim, siyahi yabancı öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumda niyetlenilmiş ya da niyetlenilmemiş mikro saldırgan ayrımcı söylemlere ve davranışlara maruz kalmaları onları kapalı sosyal ağlar şeklinde kümelenmelerine ya da sosyal karşı alanlar oluşturmalarına ve bu sınırların dışına çok fazla çıkmamalarına neden olmaktadır. Neticede, kümelenme ya da sosyal karşı alanlar bireyin içinde yaşadığı toplumdan soyutlanmasına neden olabilir. Afrika kökenli siyahi öğrencilerin zorunlu olmadıkça kendileri gibi siyah olan diğer yabancı öğrencilerle kurdukları grupların dışına çok fazla çıkmamaları, yaşadıkları toplumla iletişim ve etkileşimlerinin sınırlı veya zayıf kalmasına yol açabilmektedir.

En nihayetinde toplumda hangi grubun bireylerine yönelik olursa olsun insanların mikro saldırganlığa dair farkındalıklarının yükseltilmesi ve mikro saldırganlığa karşı geliştirilen politik ve sosyal çalışmalara destek vermek gibi yollara mutlaka başvurulması gerekmektedir (Ross-Sheriff, 2012). Özellikle mikro saldırganlıkların yapıları hakkında bilgi edinmek, yapılan mikro saldırganlıkları daha kolay bir şekilde fark edilmesini ve onlara etkili şekilde müdahale edilmesini kolaylaştırmaktadır (Uygur vd., 2018:170). Bu yönde, her ne olursa olsun toplumu oluşturan bireylerin farklı toplumlar ya da kültürler hakkında bilinçlilik seviyelerinin artırılması ve kültürel duyarlık veya insanlara empatik yaklaşma konusundaki bilgi eksiklerinin giderilmesi elzemdir. Ancak, bu sayede toplumda farklı gruplara yönelik bilinçli ya da bilinçsiz, niyetlenilmiş ya da niyetlenilmemiş türden mikro saldırgan davranışların sayısında azalma gözlemlenebilir ve farklı gruplar arasında daha sağlıklı bir etkileşim süreci tesis edilebilir.

KAYNAKÇA

- Allen, Q. (2012). They Think Minority Means Lesser Than: Black Middle-Class Sons and Fathers Resisting Microaggressions in the School. *Urban Education*, 48(2), 171-197.
- Bhattacharyya, G. (2002). *Race and Power: Global Racism in the Twenty-First Century*. London and New York: Routledge.
- Blanton, H. ve Jaccard, J. (2008). Unconscious Racism: A Concept in Pursuit of a Measure. *Annu. Rev. Sociol*, 34, 277-297.
- Boréus, K. (2009). Söylemsel Ayrımcılık ve Dışavurumları. Çev. E. C. Dağlıoğlu, Nefretsoylemi.org.
- Capodilupo, C. M., Nadal, K. L., Corman, L., Hamit, S., Lyons, O., ve Weinberg, A. (2010). The Manifestation of Gender Microaggressions. In D. W. Sue (Ed.), *Microaggressions and Marginality: Manifestation, Dynamics, and Impact*, 193-216. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Clark, D. A., Kleiman, S., Spanierman, L. B., Isaac, P. ve Poolokasingham, G. (2014). "Do You Live in a Teepee?" Aboriginal Students' Experiences with Racial Microaggressions in Canada. *Journal of Diversity in Higher Education*, 7(2), 112-125.
- Collins, P.H. (1999). *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. New York, NY: Routledge.
- Collins, P.H. (2005). *Black Sexual Politics: African Americans, Gender and the New Racism*. New York: Routledge.
- Connolly, W. E., (1995) *Kimlik ve Farklılık*. Çev. Ferma Lekesizalin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Davis, P. (1989). Law as Microaggression. *Yale Law Journal*, (98), 1559-1577.
- DeAngelis, T. (2009). Unmasking "Racial Micro-aggressions." *Monitor on Psychology*, 40, (42-46).
- DeCuir-Gunby, J. T. ve Gunby Jr, N. W. (2016). Racial Microaggressions in The Workplace: A Critical Race Analysis of The Experiences of African American Educators. *Urban Education*, 51(4), 390-414.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., Kawakami, K. ve Hodson, G. (2002). Why Can't We All Just Get Along? Interpersonal Biases and Interracial Distrust. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 8(2), 88-102.
- Durmuş, M. (2019). Kültürlerin Temas Alanı Olarak Dil Öğretimi Süreçleri ve Mikro Saldırganlıklar. *Milli Folklor*, 16(122), 50-63.
- Er, M. (2021). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası İletişim ve Mikro Saldırganlık. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara
- Er, M. ve Durmuş, M. (2021). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Öğreticilerin Sınıf İçi İletişim Yaklaşımları ve Mikro Saldırganlık. *Turkish Studies-Language and Literature*, (16), 1873-1884.
- Ford, D. Y., Scott, M. T., Moore III, J. L. ve Amos, S. O. (2013). Gifted Education and Culturally Different Students: Examining Prejudice and Discrimination Via Microaggressions. *Gifted Child Today*, 36(3), 205-208.
- Franklin, J. (2016). Racial Microaggressions, Racial Battle Fatigue, and Racism-Related Stress in Higher Education. *Journal of Student Affairs at New York University*, 12(44), 44-55.
- Fredrickson, B. L., ve Roberts, T. A. (1997). Objectification Theory: Toward Understanding Women's Lived Experiences and Mental Health Risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 173-206.
- Güngör, F. Ş. (2018). *Zenefobi – Yabancı Düşmanlığına Felsefi Bir Yaklaşım*. Maarif Mektepleri, İkinci Basım, Ankara.

- Güleç, İ. ve Özden, E. (2019). Kasıtsız Hakaret (Microaggressions) ve Türkiye’de Sık Görülen Örnekleri. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 14(2), 121-162.
- Harding, S. T. ve Turner, T. (2015). Assessing Racial Microaggression Distress in A Diverse Sample. *Evaluation & The Health Professions*, 38(4), 464-490.
- Harris, J. C. (2017). Multiracial College Students’ Experiences with Multiracial Microaggressions. *Race Ethnicity and Education*, 20(4), 429-445.
- Helbling, M. (2008). Islamophobia in Switzerland: A New Phenomenon or a New Name for Xenophobia. Annual Conference of the Midwest Political Science Association (MPSA) Chicago.
- Henley, N. M. (1977). *Body Politics: Power, Sex and Nonverbal Communication*. Englewood C., NJ:Prentice-Hall.
- Huber, L. P. ve Solorzano, D. G. (2015). Racial Microaggressions as A Tool for Critical Race Research. *Race Ethnicity and Education*, 18(3), 297-320.
- Iyer, D. S. ve Haslam, N. (2003). Body Image and Eating Disturbance Among South Asian American Women: The Role of Racial Teasing. *International Journal of Eating Disorders*, 34(1), 142-147.
- İnce, H. O. (2011). Almanya’da Farklı Olmak: Entegrasyon ve Hoşgörü Kavramına Eleştirel Bir Bakış. *Bilig Dergisi*, 58, 173-202.
- Jones, M. L. ve Galliher, R. V. (2015). Daily Racial Microaggressions and Ethnic Identification Among Native American Young Adults. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 21(1), 1-9.
- Johnston, M. P. ve Nadal, K. L. (2010). Multiracial Microaggressions: Exposing Monoracism in Everyday Life and Clinical Practice. In D. W. Sue (Ed.), *Microaggressions and Marginality: Manifestation, Dynamics, and Impact* (pp. 123-144). Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons Inc.
- Kim, S. (2014). *An Extension of Objectification Theory: Examining the Roles of Racial and Cultural Factors on Self-Objectification and Depression Among Asian American Women* (Doctoral dissertation, Columbia University).
- Koç, Z. (2003). Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yaklaşımı: Kuramsal Bir Açıklama. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 1-17.
- Kozee, H. B., Tylka, T. L., Augustus-Horvath, C. L. ve Denchik, A. (2007). Development and Psychometric Evaluation of the Interpersonal Sexual Objectification Scale. *Psychology of Women Quarterly*, 31, 176–189.
- Kristeva, J. (1991). *Strangers to Ourselves*. Columbia University Press, New York.
- Levinas, E. (1998). *On Thinking of the Other: Between Us*. London: Athlone Press.
- Lin, A. (2010). Racial Microaggressions Directed at Asian Americans. In D. W. Sue (Ed.) *Microaggressions and Marginality: Manifestation, Dynamics, and Impact*, (pp. 85-102). New Jersey: John Wiley & Sons.
- McTernan, E. (2018). Microaggressions, Equality, and Social Practices. *Journal of Political Philosophy*, 26(3), 261-281.
- Mercer, S. H., Zeigler-Hill, V., Wallace, M. ve Hayes, D. M. (2011). Development and Initial Validation of the Inventory of Microaggressions Against Black Individuals. *Journal of Counseling Psychology*, 58(4), 457-469.
- Minikel-Lacocque, J. (2013). Racism, College, and the Power of Words: Racial Microaggressions Reconsidered. *American Educational Research Journal*, 50(3), 432-465.
- Morales, E. M. (2014). Intersectional Impact: Black Students and Race, Gender and Class Microaggressions in Higher Education. *Race, Gender & Class*, 21(3/4), 48-66.
- Museus, S. D., Sariñana, S. A. L., Yee, A. L. ve Robinson, T. E. (2016). A Qualitative Analysis of Multiracial Students’ Experiences with Prejudice and Discrimination in College. *Journal of College Student Development*, 57(6), 680-697.
- Nadal, K. L., Griffin, K. E., Wong, Y., Hamit, S. ve Rasmus, M. (2014). The Impact of Racial Micro-Aggressions on Mental Health: Counseling Implications for Clients of Color. *Journal of Counseling & Development*, 92(1), 57–66.
- Nussbaum, M. C. (1995). Objectification. *Philosophy & Public Affairs*, 24(4), 249-291.
- OECD (2022). Organisation for Economic Co-operation and Development Staff. *Education at A Glance: OECD Indicators 2022*. Paris: OECD.

- Ong, A. D., Burrow, A. L., Fuller-Rowell, T. E., Ja, N. M. ve Sue, D. W. (2013). Racial Micro-Aggressions and Daily Well-Being Among Asian Americans. *Journal of Counseling Psychology, 60*(2), 188–199.
- Pierce, C., Carew, J., Pierce-Gonzalez, D. ve Willis, D. (1978). An Experiment in Racism: TV Commercials. In C. Pierce (Ed.), *Television and Education* (pp. 62–88). Beverly Hills, CA: Sage.
- Pierce, C. M. (1995). Stress Analogs of Racism and Sexism: Terrorism, Torture, and Disaster. In C. V. Willie, P. P. Rieker, B. M. Kramer, & B. S. Brown (Eds.), *Mental Health, Racism, and Sexism* (pp. 277–293). Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Prentice, D. A., & Miller, D. T. (2007). Psychological Essentialism of Human Categories. *Current Directions in Psychological Science, 16*(4), 202-206.
- Quinn, B. A. (2002). Sexual Harassment and Masculinity: The Power and Meaning of “Girl Watching.” *Gender & Society, 16*, 386-402.
- Ross-Sheriff, F. (2012). Microaggression, Women, and Social Work. *Affilia: Journal of Women and Social Work, 27*(3), 233-236.
- Russon, J. (1995). Heidegger, Hegel, and Ethnicity: The Ritual Basis of Self-Identity. *The Southern Journal of Philosophy, 33*(4), 509-532.
- Segalen, V. (2001). *Essay on Exoticism: An Aesthetics of Diversity*. Durham: Duke University Press .
- Shapiro, S. (2014). “Words That You Said Got Bigger”: English Language Learners’ Lived Experiences of Deficit Discourse. *Research in the Teaching of English, 386*-406.
- Solorzano, D., Ceja, M. ve Yosso, T. (2000). Critical Race Theory, Racial Microaggressions, and Campus Racial Climate: The Experiences of African American College Students. *The Journal of Negro Education, 69* (1), 60–73.
- Stucky, B. D., Gottfredson, N. C., Panter, A. T., Daye, C. E., Allen, W. R. ve Weightman, L. F. (2011). An Item Factor Analysis and Item Response Theorybased Revision of the Everyday Discrimination Scale. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 17*, 175–185.
- Staszak, J. F. (2008). Exotic Dance, Erotic Dance: Displaying the Other’s Body from the 18th to the 20th Century. In *Annales de Geographie* (Vol. 660661, No. 2, pp. 129-158). Armand Colin.
- Staszak, J. F. (2009). *Other/Otherness*. In N. Thrift and R. Kitchin (eds.), *International Encyclopedia of Human Geography*, 43-7. Oxford: Elsevier.
- Sue, D. W., Bucceri, J., Lin, A. I., Nadal, K. L. ve Torino, G. C. (2007a). Racial Microaggressions and The Asian American Experience. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology, 13*(1), 72–81.
- Sue, D. W., Capodilupo, C. M., Torino, G. C., Bucceri, J. M., Holder, A. M. B., Nadal, K. L., ve Esquilin, M. (2007b). Racial Microaggressions in Everyday Life: Implications for Clinical Practice. *American Psychologist, 62*(4), 271–286.
- Sue, D. W., Nadal, K. L., Capodilupo, C. M., Lin, A. I., Torino, G. C., ve Rivera, D. P. (2008). Racial Microaggressions Against Black Americans: Implications for Counseling. *Journal of Counseling & Development, 86*(3), 330-338.
- Sue, D. W., Lin, A. I., Torino, G. C., Capodilupo, C. M., ve Rivera, D. P. (2009). Racial Microaggression and Difficult Dialogues on Race in The Classroom. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology, 15*(2), 183–190.
- Sue, D. W. (2010). *Microaggressions and Marginality: Manifestation, Dynamics, and Impact*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Sue, D. W. ve Constantine, M. G. (2007). Racial Microaggressions as Instigators of Difficult Dialogues on Race: Implications for Student Affairs Educators and Students. *College Student Affairs Journal, 26*(2), 136-142.
- Todorov, T. (1989). *Nous et les Autres*, Seuil, Paris.
- Todorov, T. (1994). *On Human Diversity: Nationalism, Racism, and Exoticism in French Thought*. Harvard: Harvard University Press.
- Uchida, A. (1998). The Orientalization of Asian Women in America. *Women’s Studies International Forum, 21*(2), 161-174.
- Uygur, S. S., Sarı, D. ve Aslı, U. Z. (2018). Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Bağlamında Mikrosaldırıcılık: Ayrımcılığın Örtük Hali. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 8*(51), 143-189.

- Ünal, S. (2018). Irksal Temelli Ayrımcılığın Yeni Görünmez Yüzü: Kültürel Karşılaşmalar ve Mikro-Saldırganlıklar. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(28):3288-3308, ISSN: 2459-1149.
- Waldenfels, B. (2008). *Yabancı Fenomolojisi*. Çev. M. Keskin, Avesta Yayınları, İstanbul.
- Wong, G., Derthick, A. O., David, E. J. R., Saw, A. ve Okazaki, S. (2014). The What, The Why, and the How: A Review of Racial Microaggressions Research in Psychology. *Race and Social Problems*, 6(2), 181-200.
- Yancura, L., Fruhauf, C. A., ve Greenwood-Junkermeier, H. (2016). Recognizing microaggressions: A framework for helping grandfamilies. *GrandFamilies: The Contemporary Journal of Research, Practice and Policy*, 3(1), 106-121.
- Yeğenoğlu, M. (2002). Küreselleşen Dünyada Çokkültürcülük ve Konukseverlik. *Toplum ve Bilim*, Birikim Yayınları, (92), 120-137.
- Yosso, T., Smith, W., Ceja, M. ve Solórzano, D. (2009). Critical Race Theory, Racial Microaggressions, and Campus Racial Climate for Latina/O Undergraduates. *Harvard Educational Review*, 79(4), 659-691.
- YÖK (2023). Yükseköğretim Öğrenci İstatistikleri, <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Zimmerman, D. H. ve Wieder, D. L. (1970). *Ethnomethodology and the Problem of Order*. J. D. Douglas (ed.), *Understanding Everyday Life*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).